

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до написання та захисту курсової роботи
з дошкільної педагогіки

для студентів педагогічних спеціальностей

За загальною редакцією Н. П. Пухтіної

Укладачі:

**О. Л. Кононко,
Н. П. Пухтіна,
А. М. Аніщук,
С. І. Матвієнко,
О. П. Пісоцький,
Л. М. Пісоцька,
Т. А. Ключнікова**

Ніжин
2018

УДК 372:378001(075.8)

М54

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол № 7 від 25.01.2018 р.

Рецензенти:

Коваленко Е. І. – професор, завідувач кафедри педагогіки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя кандидат педагогічних наук;

Лісовець О. В. – доцент кафедри педагогіки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя кандидат педагогічних наук кандидат педагогічних наук

Методичні рекомендації до написання та захисту курсової роботи з дошкільної педагогіки / за заг. ред. Н. П. Пихтіної ; укл.: О. Л. Кононко, Н. П. Пихтіна, А. М. Аніщук та ін. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя. – 57 с.

Методичні рекомендації вміщують інформацію щодо алгоритму роботи студента над написанням курсової роботи з дошкільної педагогіки; вимог до її змісту й оформлення. Може бути доцільною для студентів усіх педагогічних спеціальностей і викладачів, які здійснюють керівництво написанням таких робіт.

УДК 372:378001(075.8)

© О. Л. Кононко, Н. П. Пихтіна,
А. М. Аніщук, укладання, 2018
© НДУ ім. М. Гоголя, 2018

ЗМІСТ

Передмова	4
1. Загальні положення	5
1.1. Мета і завдання курсової роботи	5
1.2. Структура курсової роботи	6
2. Етапи виконання курсової роботи	9
2.1. Вибір теми	9
2.2. Складання та затвердження графіку виконання роботи.....	10
2.3. Складання орієнтовного плану (змісту) курсової роботи.....	11
2.4. Пошук, вивчення та опрацювання джерел	13
2.5. Робота з електронними інформаційними ресурсами.....	15
2.6. Написання та редагування тексту курсової роботи	16
2.7. Технічне оформлення курсової роботи та вимоги до неї	22
2.8. Підготовка до захисту та порядок захисту курсової роботи	27
2.9. Критерії оцінювання курсової роботи	28
3. Орієнтовна тематика курсових робіт з дошкільної педагогіки	35
Додатки	39

ПЕРЕДМОВА

Курсова робота є однією з форм наукової діяльності студентів, самостійним дослідженням певної педагогічної проблеми. Виконання і захист курсової роботи – невід’ємна складова навчального процесу. *Задачі виконання курсової роботи:*

- поглиблене вивчення обраної наукової проблеми;
- формування навичок самостійної роботи з відбору, аналізу й обробки наукової літератури, законодавства, матеріалів педагогічної практики, узагальнення опублікованих даних, формулювання висновків, пропозицій та рекомендацій з конкретної теми;
- вияв здатності точно й чітко викладати матеріал в тексті;
- вироблення вміння адекватно представляти результати проведеного дослідження у процесі захисту курсової роботи.

Курсова робота *виконується у години, відведені для самостійної роботи студентів*. Вона має містити критичний огляд наукової літератури з обраної тематики, а також теоретичне дослідження з викладом отриманих результатів (висновків). У курсовій роботі необхідно привести основні висловлювання фахівців з дискусійних питань, спробувати оцінити аргументацію різних авторів, обґрунтувати власну позицію з досліджуваної проблеми. Кожний студент виконує одну курсову роботу протягом навчального року. За результатами вивчення дошкільної педагогіки пишеться курсова робота на другому курсі. На четвертому курсі з спеціальності "дошкільна освіта" з фахових методик студенти пишуть ще одну курсову роботу. Тематику курсових робіт відображають найбільш актуальні питання дошкільної педагогіки та відповідають вимогам освітнього стандарту.

У методичних рекомендаціях представлений детальний опис алгоритму виконання курсової роботи з дошкільної педагогіки. Посібник має велику кількість додатків, які унаочнюють найскладніші аспекти у написанні й оформленні наукової роботи. Доцільність використання студентами даних методичних рекомендацій визначається тим, що вони виявляються допоміжними на усіх етапах роботи – під час вибору теми дослідження, складанні плану роботи, визначенні концептуальних засад, опрацюванні наукових джерел, написанні та захисті курсової роботи.

Методичні рекомендації можуть бути використані студентами спеціальності "Дошкільна освіта", інших спеціальностей і викладачами, що здійснюють керівництво написанням даного виду наукових робіт студентів ВНЗ.

1. Загальні положення

1.1. Мета і завдання курсової роботи

Виконання курсової роботи з дошкільної педагогіки – важливий та обов'язковий вид дослідницької діяльності студентів у вищій школі, передбачений навчальним професійної підготовки майбутніх фахівців в галузі дошкільної освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр".

Оскільки написання курсової роботи передбачене навчальним планом, цей вид науково-дослідницької діяльності є обов'язковим для студентів в межах їх професійної підготовки.

Мета виконання курсової роботи полягає у подальшому формуванні, закріпленні й розвитку умінь студентів застосовувати здобуті на попередніх етапах професійної підготовки теоретичні знання в галузі дошкільної педагогіки при аналізі актуальних проблем виховання, розвитку і навчання дітей дошкільного віку, організації і проведенні науково-педагогічних досліджень з фаху на теоретичному рівні.

Виконання курсової роботи дає можливість студенту значно поглибити знання однієї з актуальних проблем в галузі дошкільної педагогіки, одночасно розвиваючи його здатність до її аналізу, творчого пошуку нових підходів та шляхів розв'язання. Така дослідницька діяльність відбувається у тісній взаємодії студента і викладача, що сприяє *формуванню науково-професійної компетентності майбутнього вихователя*, а саме:

- вмінню орієнтуватися в актуальних проблемах дошкільної педагогіки;
- самостійно здійснювати пошук необхідної інформації в межах досліджуваної проблеми;
- застосовувати загально-навчальні уміння – опрацювання та вивчення педагогічних першоджерел, наукового огляду систематизованих першоджерел, використання прийомів швидкого, уповільненого, вибіркового та змішаного читання, засобів накопичення матеріалів в процесі критичного аналізу літератури;
- принципи і логіку наукового пошуку та основні етапи педагогічного дослідження: визначення наукової проблеми, теми, компонентів наукового апарату дослідження, основних етапів його виконання на теоретичному рівні;
- оформлення отриманих внаслідок проведення педагогічного дослідження результатів та їх презентація.

Курсова робота також сприяє формуванню готовності майбутніх вихователів до виконання окремих *професійних функцій*. Оскільки діяльність фахівців в галузі дошкільної освіти передбачає постійне звернення до

наукового дослідження, використання дослідницьких методів для вивчення психолого-педагогічних процесів і явищ в галузі дошкільної освіти з метою прогнозування тенденцій їх розвитку та врахуванні у розробці та реалізації освітніх програм, студенти формують власну здатність до реалізації діагностичної та прогностичної функцій.

Студент, виконуючи і захищаючи курсову роботу, повинен показати володіння *основними дослідницькими вміннями*. У зв'язку з цим *майбутнім вихователям необхідно*:

- навчитися користуватися бібліографічним показником літературних джерел з дошкільної педагогіки та дитячої психології;
- вивчити необхідний мінімум літератури з обраної теми та здійснити її аналітичний огляд;
- проаналізувати досліджувану проблему, систематизувати отриману інформацію, узагальнити її та зробити відповідні висновки за висунутими завданнями;
- грамотно подати результати аналізу сучасної літератури з досліджуваної проблеми;
- правильно, відповідно до вимог представити посилання на використані при аналізі наукової проблеми джерела інформації;
- оформити виконане на теоретичному рівні дослідження проблеми в галузі дошкільної педагогіки відповідно до вимог.

Курсова робота з дошкільної педагогіки підлягає публічному захисту. За результатами виконання й захисту, курсова робота оцінюється диференційованою оцінкою.

Таким чином, виконання курсової роботи носить комплексний характер і сприяє науковому, професійному та особистісному зростанню студентів.

1.2. Структура курсової роботи

Зміст курсової роботи визначається актуальністю, мірою розробленості проблеми, що досліджується, особливостями зібраної інформації та глибиною її аналізу. Весь матеріал курсової роботи має бути цілеспрямованим, викладеним у логічній послідовності і взаємопов'язаним з окремими його частинами.

Студенти мають знати про те, що до структури курсової роботи, її змістового наповнення, стилю написання та оформлення, висуваються відповідні вимоги, виконання чи невиконання яких, зумовить якість роботи та впливатиме на її оцінку.

Загальноприйнятою є наступна структура курсової роботи з дошкільної педагогіки:

1. Титульний аркуш, на якому має бути зазначена така інформація:

- Назва міністерства, якому підпорядковується вищий навчальний заклад;

- Назва вищого навчального закладу, у якому навчається студент;

- Тема курсової роботи;

- Назва факультету;

- Курс навчання та шифр групи (спеціальність та форма навчання);

- Прізвище, ім'я та по батькові виконавця роботи;

- Прізвище, ініціали, науковий ступінь і посада наукового керівника;

- Назва міста й рік виконання роботи (дод. А).

2. Зміст (план роботи з вказуванням сторінок). У змісті послідовно перелічуються назви розділів і параграфів, висновків до розділів і загальних висновків у тій послідовності, в якій вони подаються у тексті курсової роботи. Їх формулювання мають бути короткими, чіткими, послідовно і точно відображати внутрішню логіку і зміст роботи. У змісті обов'язково вказуються сторінки, з яких починаються розділи і параграфи роботи (дод. Б).

3. Вступ (4-6% всієї роботи). У вступі, який починається з нової сторінки, коротко обґрунтовується вибір теми курсової роботи, її актуальність та значення для сучасної дошкільної педагогіки; висвітлюється стан досліджуваної проблеми, якій присвячено роботу, із зазначенням прізвищ вітчизняних та зарубіжних науковців, які її розробляють; стисло викладають науковий апарат дослідження (мета, об'єкт, предмет, завдання, теоретичні засади дослідження та його теоретичне значення, обґрунтовується використання методів дослідження, описується структура роботи).

Орієнтиром щодо правильності визначення компонентів наукового апарату дослідження можуть бути відповіді на такі питання:

Проблема і тема дослідження: Що треба вивчити з того, що раніше не було вивчене і як це назвати?

Актуальність. Чому ця проблема є актуальною в даний час? Чим важлива ця тема для сучасної дошкільної педагогіки?

Мета дослідження. Який результат планує отримати дослідник і яким він його бачить?

Об'єкт дослідження. Який процес вивчається в межах заявленої теми?

Предмет дослідження. Які умови, властивості, шляхи, аспекти будуть забезпечувати ефективність цього процесу?

Завдання дослідження. Що потрібно зробити для того, щоб досягнути поставлену мету?

Методи дослідження. Якими способами дослідник буде розв'язувати поставлені у дослідженні завдання?

Рекомендований обсяг вступу – до 3-х машинописних сторінок (дод. В).

Основна частина, яку, як правило, складають два розділи, що в свою чергу складаються з параграфів (не менше двох у кожному розділі).

У першому розділі розкривається теорія з досліджуваної проблеми, дається критичний аналіз наукової, науково-методичної, психолого-педагогічної літератури, нормативно-правових та історико-педагогічних джерел, виділяються теоретичні положення, що складають наукове обґрунтування об'єкта і предмета дослідження. У цьому розділі також можуть розглядатись засади державної політики в галузі дошкільної освіти щодо обраної теми. Зразок написання тексту підрозділу та висновків до підрозділу надано у дод. Г.

Другий розділ може бути присвячений висвітленню методичних аспектів досліджуваної теми, розгляду форм та методів роботи вихователя з дітьми в закладах дошкільної освіти як в Україні, так і за рубежом.

Після кожного розділу мають бути сформульовані висновки до розділу. Їх обсяг складає одна сторінка машинописного тексту. Висновки до розділу формулюють за логікою змісту розділу: спочатку узагальнюють думки, викладені у першому параграфі розділу, потім у другому, третьому підрозділах. Зразок написання тексту висновків до розділу надано у дод. Д.

4. Висновки (5-6% всієї роботи або три машинописних сторінки) є результатом творчого осмислення студентом поставлених у курсовій роботі завдань, де він стисло, конкретно, чітко, переважно у формі лаконічно сформульованих положень, підсумовує роботу, наголошуючи на зробленому відповідно до висунутих у роботі дослідницьких завдань. Вкінці наголошується на перспективах подальших досліджень з окресленої теми. Разом з тим у висновках не варто повторювати висновків, зроблених до розділів (дод. Е).

5. Список використаних джерел – це останній і обов'язковий структурний компонент курсової роботи. Він містить перелік наукових, науково-методичних, законодавчо-правових, історико-педагогічних джерел (літературних та інтернет), на які є посилання у тексті роботи. У списку застосовують загальну нумерацію джерел, які розташовують за алфавітом (дод. Ж).

6. В якості ілюстративного матеріалу, студент може представити у *додатках* зразки документів, таблиці, схеми тощо, які пов'язані з питаннями, що висвітлюються у роботі. Кожен документ подається в окремий додаток, який нумерується літерами в алфавітному порядку.

Обсяг курсової роботи з дошкільної педагогіки становить 25–30 сторінок комп'ютерного тексту. На виклад вступу – 3 сторінки, висновків – 3

сторінки, висновків до розділу – 1 сторінка, основної частини – близько 20 сторінок. Список використаних джерел до обсягу роботи не зараховуються, хоча вони мають спільну нумерацію з рештою роботи.

Курсова робота має бути написана грамотно, з дотриманням наукового стилю та логіки викладу відповідно до визначеного змісту, охайно оформлена. У тексті обов'язково повинні бути бібліографічні посилання на використані джерела відповідно до поданого списку літератури.

Надруковану курсову роботу подають науковому керівнику не пізніше ніж за два тижні до захисту.

2. Етапи виконання курсової роботи

2.1. Вибір теми

Вибір теми курсової роботи обирається з врахуванням її значущості, актуальності, затребуваності. Здійснюється студентом на основі орієнтовного переліку тем, запропонованих науковим керівником (викладачем кафедри дошкільної освіти), виходячи з власних інтересів і реальних можливостей. Якщо студент виявив інтерес до проблеми, яка не увійшла до запропонованого переліку, йому дозволяється виконати курсову роботу на цікаву йому тему за умов попереднього погодження з керівником курсової роботи та завідувачем кафедри. Тема курсової роботи має бути сформульована таким чином, щоб якомога коротше й конкретніше відображала основну ідею роботи, точно вказувала на предмет дослідження. Після обрання теми курсової роботи студент отримує згоду наукового керівника на її виконання, після чого обрана тема офіційно закріплюється за студентом. Самовільна зміна теми курсової роботи неприпустима, у такому випадку студент може бути не допущений до захисту.

Вибір схожих тем курсових робіт у студентів однієї навчальної групи не бажаний. Для курсової роботи не слід обирати надто широку тему. Широта теми не дозволить студентові глибоко розібратися у досліджуваному явищі. Цінність будь-якого дослідження полягає не в широті обраних питань, а в ґрунтовності їх розробки.

Тематика курсових робіт повинна:

- відповідати сучасним завданням у галузі дошкільної освіти;
- урахувувати напрями і проблематику сучасних науково-педагогічних досліджень;
- урахувувати різноманітність інтересів студентів у галузі дошкільної педагогіки;
- стосуватись актуальних проблем виховання дітей дошкільного віку

Орієнтовний перелік тем для курсових робіт з дошкільної педагогіки наведено у додатку А.

Курсові дослідження з дошкільної педагогіки здійснюють студенти за такими напрямками:

– проблеми історії педагогіки (висвітлення педагогічних ідей педагогів минулого, зв'язок з сучасними підходами розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку);

– питання теорії виховання та формування базових якостей особистості у період дошкільного дитинства (самостійності, допитливості, справедливості, самовладання, спостережливості, гідності, відповідальності, працелюбності, креативності тощо);

– соціально-моральний розвиток дошкільника;

– патріотичне виховання.

Отже, при виборі теми курсової роботи студентів доцільно керуватися власними науковими інтересами і можливостями, глибиною знань з обраного напрямку і володінням методикою навчально-дослідницької роботи, можливістю наступності між виконанням курсової і дипломної робіт.

2.2. Складання та затвердження графіку виконання роботи

Графік виконання курсової роботи

Етап роботи	Орієнтовні терміни	Результати
Первинне ознайомлення із запропонованою тематикою.	вересень	Вибір і затвердження теми
Обґрунтування теми дослідження.	жовтень	Написання вступу
Аналіз теоретико-методичної літератури	листопад-грудень	Написання першого розділу (аналіз об'єкта дослідження)
Робота з літературними джерелами	січень-березень	Написання другого розділу (аналіз предмета дослідження)
Систематизація матеріалів	квітень	Написання загальних висновків.
Редагування та технічне оформлення роботи	травень	Рукопис курсової роботи
Подання роботи на перевірку науковому керівнику	травень-червень	Допуск роботи до захисту
Підготовка до захисту роботи	червень	Захист роботи

2.3. Складання орієнтовного плану (змісту) курсової роботи

Одним із важливих і відповідальних етапів виконання курсової роботи після вибору її теми є **складання і написання плану (змісту)**, за яким розкривається її зміст та послідовність роботи та, відповідно, виклад матеріалу в письмовій формі. Він складається водночас з підбором і опрацюванням літературних джерел до теми.

План – це основа роботи, і в залежності від того, як він складений, залежатиме рівень наукової роботи. План курсової роботи тісно пов'язаний з її структурою. В ньому відображаються основні розділи та окремі пункти курсової роботи (вступ (або вступна частина)), аналіз теоретичного матеріалу, висновки, використана література, різні додатки). Взагалі *загальний план курсової роботи* має бути таким:

1. Титульний лист (де зазначаються: назва ВУЗу; тема; спеціальність; автор (хто виконав); науковий керівник (хто перевірів); місто; рік).
2. План (зміст) роботи.
3. Вступ (де обґрунтовується актуальність, визначається мета, накреслюються конкретні завдання, формулюються об'єкт і предмет).
4. Основна частина (розділи, підрозділи; I розділ – теоретична частина: розкриття об'єкту дослідження, аналіз основних понять, огляд літературних джерел; II розділ – теоретична частина: розкриття предмету дослідження, шляхів вирішення проблеми).
5. Висновки (після кожного розділу і загальні висновки в кінці роботи, в яких розкриваються вирішені завдання дослідження).
6. Бібліографія (список використаних джерел)
7. Додатки.

При складанні плану головне завдання студента – *виявлення логічної послідовності в питаннях* (перелік питань про що говориться в науковій роботі, до нього можуть доповнюватися приклади і пояснення), що виділяються в ньому. Варто враховувати, що мають бути розглянуті теоретичні аспекти теми, яка досліджується. Тому робота, як правило, складається з декількох розділів.

План має узгоджуватися з науковим керівником, в плані затвердження розділів і підрозділів до нього. Більш ефективним буде складання плану після визначення мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження.

При складанні плану курсової роботи студенту необхідно звернути увагу на *назви розділів і підрозділів*. Вони мають бути достатньо короткими, тобто не містити зайвої інформації. Як правило, назва розділу (підрозділу, пункту) включає одне речення. Але не варто прагнути до надмірного скорочення, оскільки, чим коротший заголовок, тим він ширший по змісту. Не варто складовим частинам плану давати назви, які співпадають із

заголовками питань, що знаходяться в навчальних посібниках і підручниках. Такий підхід створює передумови для механічного переписування джерел, що заважатиме науковим проявам і можливостям студентів. Під час розробки плану необхідно звернути увагу на те, щоб в різних підрозділах не розглядалися однакові проблеми, інакше в роботі будуть мати місце повторення.

Складений *проект плану* (змісту) курсової роботи має бути *узгоджений і схвалений науковим керівником*, після чого можна починати писати текст курсової роботи, не виключено, що у процесі виконання дослідження план може змінюватися.

Для кращого розуміння проблеми досліджуваної теми можна рекомендувати студенту скласти розгорнутий робочий план, який допоможе йому більше зрозуміти логіку викладу матеріалу після опрацювання підібраної літератури. Розгорнутий робочий план являє собою подальшу деталізацію затвердженого плану у вигляді більш деталізованих підрозділів, що виділяються для розкриття кожного розділу.

Складання розгорнутого плану важливе для студента, так як в протилежному випадку неминуха диспропорція складових частин роботи, пробіли у викладі або, навпаки, повторення. Взагалі у процесі роботи план удосконалюється, може частково змінюватися, розширюватися або конкретизуватися. Безсистемна і безпланова діяльність негативно впливає на морально-психологічний стан автора курсової роботи, що призводить до негативного кінцевого результату.

Отже, перш ніж писати курсову роботу треба скласти план і намітити послідовність її виконання. Попередній план складає студент після того, як оволодів темою, уточнив теоретичні передумови, ознайомився з основними поняттями, вивчив літературу. План курсової роботи студент складає самостійно, враховуючи те, що до складу наукової роботи (курсної, дипломної) входять: обґрунтування актуальності теми дослідження, визначення мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження, стан досліджуваної проблеми в науковій літературі, опис методів дослідження, результатів, обґрунтування їх, висновки та пропозиції, список використаних джерел та додатки (схеми, таблиці, малюнки). План має визначати структуру роботи, яка в свою чергу повинна бути зрозумілою, простою, забезпечувати взаємозв'язок між окремими її частинами.

Курсова робота повинна охоплювати питання теорії, розглядати проблему в історичному аспекті її виникнення і розвитку, враховувати різноманітні підходи до її вирішення педагогами, психологами, науковцями, практиками.

2.4. Пошук, вивчення та опрацювання джерел

Після того як визначено тему курсової роботи, потрібно знайти, *вивчити і проаналізувати наукову літературу з теми дослідження*. А саме з'ясувати стан відповідної проблеми в історичному аспекті, сучасній науці, в досвіді роботи дошкільних навчальних закладів, науково-дослідних організацій використовуючи праці з теорії проблеми, сучасні публікації. Вивчити літературу з теми означає простежити стан вирішення даної проблеми різними авторами (науковцями, практиками), систематизувати матеріал, для розуміння та виділення проблеми для дослідження.

Крім рекомендованих орієнтовних праць науковим керівником, студент повинен самостійно доповнити список літературних джерел, працюючи в бібліотеці та навчально-методичному кабінеті факультету. Слід не забувати, що крім інформації, яка стосується безпосередньо проблеми курсової роботи, варто використовувати літературу зі споріднених спеціальностей, робота над якою може бути корисною при аналізі окремих питань проблеми курсової роботи (наприклад психології, філософії, фізіології тощо). З метою успішного написання курсової роботи студенту варто використовувати *різні джерела бібліографічної інформації*: навчальну літературу, наукову, довідкову (статті, підручники, посібники, монографії, довідкові книги-брошури, енциклопедії, наукові збірники, словники тощо). Для цього студент має переглянути різні каталоги (алфавітні, систематичні, предметні), обов'язково картотеку журнальних статей або покажчики наукових робіт в останньому номері спеціальних журналів за кожен рік видання.

Студент може скористатися також спеціальними виданнями, які є в бібліотеці, це такі як: *"Літописи книг", "Літописи журнальних статей", "Літописи рецензій"*, де знаходяться бібліографічні показники. Обов'язково варто звернути увагу на списки використаної літератури з даної проблеми, що знаходяться в кінці статей, монографій, вони також можуть слугувати джерелами необхідної інформації для написання курсової роботи.

Для студентів спеціальності *"Дошкільна освіта"* потрібно переглянути фахові видання Міністерства освіти і науки України, в яких можуть бути надруковані праці з теми дослідження: *"Дошкільне виховання", "Палітра педагога", "Дошкілля", "Дошкільна освіта", "Дошкільний навчальний заклад"? "Вихователь-методист" та ін.*

Перед складанням списку літератури необхідно чітко визначити основні поняття з теми курсової роботи, поставленої мети на намічених конкретних завдань. Для цього необхідно ознайомитися попередньо з усією вибраною літературою, у загальному ознайомитися зі змістом робіт. А саме: звернути увагу на назву роботи, розділів, тем, ознайомитися з передмовою і анотацією, змістом і висновками. Таке ознайомлення є доцільним, оскільки допомагає студенту визначитися з літературою

(основною і додатковою), дає можливість зрозуміти основні аспекти праці, що в свою чергу допоможе йому ефективно її використати для розкриття теми дослідження.

В результаті підбору інформації з теми студент має отримати таку інформацію: *хто із дослідників і у яких наукових організаціях працювали і продовжують працювати над даною проблемою? Де опубліковані результати їх наукових доробків (джерела)? У чому їх сутність?* Важливо навчитися виділяти найбільш суттєві теоретичні положення в роботі, робити наміри обґрунтовувати їх на основі думок інших авторів, аналізу фактів, результатів досліджень.

Перед складанням списку літератури треба *визначити основні поняття з теми курсової роботи*. Після того, як поняття визначені потрібно відшукати їх тлумачення в різноманітних джерелах, таких як: енциклопедіях (загальних і спеціальних), тлумачних словниках (загальних і спеціальних), предметних покажчиках основних підручників і монографій з теми дослідження. Те чи інше поняття у педагогіці може трактуватися різними авторами по-різному, тому варто у тексті роботи притримуватися одного, чіткого визначення.

Уся інформація здобута студентом повинна фіксуватися у вигляді різноманітних записів для більш глибокого, точного і творчого аналізу літератури. Це дає можливість зрозуміти матеріал, запам'ятати, осмислити, сформулювати власні погляди, свою оцінку на висвітлення тим чи іншим автором конкретної проблеми. *Найбільш поширеними є такі записи:*

– виписки, цитати для підтвердження думки автора (цитуються найбільш важливе, завершеною думкою, цитата береться в лапки і після неї в дужках вказується джерело (номер роботи із списку використаних джерел і сторінку, відокремивши комою, наприклад [10, 27]);

– тези (формулювання основних положень, які коротко і послідовно передають основний зміст роботи без пояснень. Тези самостійні та можуть не мати плавних переходів); ксерокопії, алфавітний каталог з проблеми дослідження (список літературних джерел), що можна робити в окремому зошиті або по принципу карткової системи – це дає можливість швидко зафіксувати записи, класифікувавши за принципами (алфавітним, хронологічним, тематичним тощо);

– план (простий і складний), що передбачає послідовний перелік питань про що йдеться в науковому доробку; графіки-схеми; анотації (короткий опис змісту книги чи статті, який може поєднувати в собі оцінку роботи);

– конспект (стислий виклад всього змісту статті чи книги). Саме конспектування може поєднувати в собі різні види запису: тези, цитати, план. Конспекти поділяються на: тематичні, прості, складні, короткі, розширені, доповнені таблицями, малюнками, схемами, поясненнями тощо.

Використання різних видів запису дасть можливість студенту більш повно і детально проаналізувати сутність проблеми, яка досліджується, оцінити теоретичну значущість даної роботи. Таким чином, курсова робота з педагогіки дошкільної передбачає огляд літературних джерел з даної проблеми, короткий історіогенез її, сучасний стан проблеми та відповідні висновки. Також в науковому доробку має місце критичний аналіз та порівняльна оцінка різних підходів під час висвітлення проблеми.

Як свідчить досвід керівництва курсовими роботами, для написання наукового доробку з теми дослідження потрібно використати не менше 20 джерел.

2.5. Робота з електронними інформаційними ресурсами

Крім роботи студентів з книгою у бібліотеці можна використати *електронну інформаційну мережу Інтернет*. При підготовці до написання курсової роботи студенти можуть користуватися електронними ресурсами бібліотек, не залишаючи приміщення, в якому вони працюють. Доступ до цієї мережі розширює можливості пошуку літератури, а саме, дає змогу знаходити і використовувати різноманітні публікації в наукових і науково-методичних журналах. Студент має можливість ознайомитися з текстами авторефератів, наукових статей, які є в бібліотеках України. Він може відвідати Національну бібліотеку України ім. В. І. Вернадського (НБУВ). Адреса електронної бібліотеки – <http://www.nbuv.gov.ua/eb/>.

Пошук необхідної літератури можна здійснювати шляхом введення у пошукову систему ключового слова: прізвища авторів дисертаційних досліджень, слів із назв текстів анотацій, шифрів спеціальностей наукових працівників, галузей науки тощо.

Якщо та чи інша література відсутня в електронному варіанті, то студент може скористатися *електронними каталогами, або замовити літературне джерело через електронну пошту*.

Сьогодні мережа Інтернет для студентів є заміником паперової книги. Вони можуть знайти в ній велику кількість підручників і посібників та завантажити на персональний комп'ютер, маючи змогу читати з монітору, опрацьовувати й засвоювати матеріал. Така можливість забезпечує студентам набагато простіше і швидше знайти необхідну інформацію, зберегти її, обробити і використати. Важливим аспектом є те, що використовуючи Інтернет ресурси студенти значною мірою економлять власний час, а це в свою чергу, дозволяє їм збалансувати свій режим, дотримання якого відіграє неабияку роль в досягненні позитивного результату.

Важливо зауважити, що часто студенти не зовсім правильно використовують можливості вище зазначених ресурсів, а саме: копіюють інформацію з книг, журналів, статей; підписують власним іменем на працювання, які власне їм не належать. Це все свідчить про безвідповідальне ставлення як до запропонованих освітніх ресурсів, так і до наукового керівника, який змушений витратити час на перевірку курсового проекту (рефератів, дипломних робіт) і повторно нагадувати про явище "плагіат". Натомість студентам варто вчитися аналізувати, синтезувати, узагальнювати, класифікувати інформацію з різних джерел інформації, оцінювати її з різних електронних ресурсів, оскільки в наш час дуже багато Інтернет – інформації є недостовірною, тому що її можуть вносити як кваліфіковані фахівці так і особи, які в тій чи іншій галузі не компетентні.

На допомогу студентам, в плані як працювати з електронними інформаційними ресурсами можуть слугувати такі праці: В. О. Коломієць "Як виконати курсову роботу?" – К.: Вища школа, 2003. – С. 16-18; Ю. А. Бріскін Галузеві особливості Internet – освіти // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2004. – № 1. – С.15-17; О. Г. Глазунова Моделі ефективного інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій у вищому навчальному закладі // Інформатика. – 2006. – № 11. – С. 12-20.

2.6. Написання та редагування тексту курсової роботи

Підготовка чорнового рукопису

Роботу над чорновим рукописом починають із komponування основної частини.

Опрацьовуючи джерела, як правило, студенти заносять до відповідних підрозділів роботи цитати з наукової літератури, першоджерел, а також власні узагальнення, аналіз опрацьованих джерел згідно зі структурою роботи. Кожна частина пишеться спочатку начорно відповідно до складеного плану. Найголовніше на цьому етапі – *зафіксувати основні думки, систему доказів, не втрачаючи логіки викладу.*

Таким чином, в комп'ютерному варіанті написаної наукової роботи ніби утворюються своєрідні "теки з файлами", які збільшуються інформативно, викристалізуються логічно. В подальшому такий підхід до написання курсової роботи дасть змогу робити необхідні вставки, вилучати непотрібні частини тексту або перекомпоновувати матеріал, не переписуючи всієї роботи. Під час написання тексту слід одразу робити попередню нумерацію сторінок.

Готовий чорновий варіант відкладають на два-три дні і тільки після цього перевіряють і критично оцінюють його загальний зміст. Відкори-

гований чорновий рукопис з необхідними правками показують науковому керівнику. Якщо він схвалив його, можна починати детальне шліфування тексту, намагаючись з'ясувати, чи вдалось автору з достатньою повнотою, точно і доступно передати основні ідеї, методи, висновки і рекомендації.

Редагування тексту

На відміну від попереднього етапу, на якому увагу було зосереджено на загальному змісті роботи, під час редагування *перевіряється і критично оцінюється її літературне оформлення*. Спочатку слід скоротити другорядний матеріал, поліпшити композицію курсової роботи, перевірити, як обґрунтовано висновки, чи логічно пов'язані висловлювані ідеї, чи немає повторів, чи послідовно викладено матеріал, визначити доцільність використання й місце в рукописі таблиць і малюнків. Після цього вдосконалюється стиль, перевіряється граматики, орфографія й пунктуація, звіряються посилання. Наприкінці роботи над рукописом остаточно коригується зміст, узгоджуються заголовки в змісті й тексті, складається список використаних джерел.

Робота над стилем

Мова наукової праці свідчить про культуру писемного мовлення її автора, отже, слід подбати про те, щоб лексична складова курсової роботи повністю відповідала нормам сучасної української літературної мови і забезпечувала яскраве і водночас логічно точне вираження думок, суджень, положень, визначень і доказів автора. Наукове писемне мовлення має свої особливості, які слід враховувати, працюючи над текстом курсової роботи. *Це об'єктивність, точність, ясність, лаконічність вираження думок, логічність*. Ці ознаки зумовлюють вибір мовних засобів. Об'єктивності досягають високим ступенем безособовості, відсутністю суб'єктивно-оцінних моментів у викладі, зокрема в доборі лексики, синтаксичній будові. У науковому писемному мовленні рідко використовується займенник першої особи однини "я". Виклад, як правило, ведеться від третьої особи. Широко представлені також безособові речення, пасивні звороти, зворотні дієслова.

Допускається *вживання авторського "ми"*, проте воно має узагальнений, а часом і умовний характер. Наведемо кілька прикладів.

1. Було проаналізовано класифікацію ...
2. Автор умовно виділив...
3. Зміст управління ми розглядаємо ...
4. Наш підхід до розуміння поняття управління дає змогу виокремити...

Виразність викладу, чіткість передачі інформації забезпечуються точним добором слів, правильним використанням терміна, відсутністю суперечностей в аргументації, документацією тверджень, наявністю таблиць, схем тощо.

Логічний характер наукового мовлення визначає широке вживання засобів логічного членування тексту й виділення окремих слів або їх груп. Це, з одного боку, прийоми зовнішнього оформлення тексту – поділеного на частини, розділи, параграфи, з іншого – чітко виявлені причинно-наслідкові зв'язки між повідомлюваними фактами (ці зв'язки можуть виражатися у межах як одного речення, так і всієї роботи), власне мовні засоби.

Редагування окремих елементів курсової роботи.

Цитування й переказ

Цитати – дослівні уривки з використаних джерел – використовуються в курсовій роботі для обґрунтування, підтвердження або доповнення авторських аргументів, висновків або положень та для критичного аналізу літературних джерел. Для цитування, як правило, беруть уривок, який містить у собі логічно завершену думку. Рідше цитують частину фрази або окремі слова. *Текст цитати наводиться без жодних змін, зі збереженням особливостей авторського написання, зокрема орфографії, пунктуації й шрифтових виділень.* Відхиленнями від цього правила можуть бути:

- 1) пропуски окремих слів і фраз, за умови, що думку автора не буде спотворено, а пропуск буде позначено трьома крапками (при цьому розділові знаки, що стояли перед або після випущеного тексту, не зберігаються);
- 2) зміна відмінку для підпорядкування його синтаксичній будові фрази, частиною якої вона є.

Не можна об'єднувати в одній цитаті кілька виписок, узятих з різних частин джерела, навіть якщо ці виписки логічно пов'язані між собою. Кожна така виписка повинна бути оформлена як окрема цитата.

- 3) Якщо цитата повністю відтворює: речення тексту, який цитується, вона починається з великої букви, якщо тільки не є частиною речення автора курсової роботи. Цитата, яка є складовою частиною авторського речення, починається з маленької букви, навіть якщо у використаному джерелі вона починається з великої. Якщо цитата відтворює тільки частину речення цитованого тексту, то перед лапками ставлять три крапки.
- 4) Цитати слід виписувати тільки з першоджерел, а не з праць інших авторів. Лише в тих випадках, коли першоджерело недоступне, можна скористатися цитатою, опублікованою в іншому виданні. В цьому разі слід випередити бібліографічне посилання на джерело словами: "Цитується за: " або "Цит. за : ".

Якщо автор, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова для того, щоб посилити їх значення, він має зробити в дужках відповідне застереження і вказати свої ініціали, наприклад, (виділено мною. – С. М. (ініціали автора)),

(курсив наш –С. М.), (підкреслено мною –С. М.). Аналогічне застереження роблять при самостійному перекладі рідною мовою іншомовної цитати: (переклад наш. –С. М.).

Кожна цитата має супроводжуватися посиланням на використане джерело. Студент, який нехтує цією вимогою, ризикує отримати незадовільну оцінку за виконання курсової роботи. Цитування має бути помірним. Перевантаженість тексту цитатами падає роботі компілятивного характеру і створює враження, що автор не має власної думки. Для того, щоб не перенасичувати текст цитатами, доцільно використовувати переказ чужих думок. Переказ має бути максимально точним. Не допускається викривлення чужих думок. Як і цитата, переказ має супроводжуватися посиланням на використане джерело.

Бібліографічні посилання

Як було зазначено, кожна цитата або думка, запозичена з праці іншого автора, має обов'язково супроводжуватися посиланням на використане джерело. Аналогічне посилання є обов'язковим і тоді, коли використовуються цифри, факти, схеми тощо. Посилання, вміщене поряд із описом загального змісту праці, її провідної думки, має порядковий номер відповідного джерела в списку використаних джерел. У тексті цей номер пишуть у квадратних дужках, наприклад [1], або, якщо посилання робиться на кілька праць, [1-3]. Посилання, яке супроводжує цитату або переказ конкретної думки, аргумент, цифрові дані тощо, має складатися з номера відповідного джерела і номера сторінки, з якої взято цитату або аргумент, наприклад [1, с. 54] або [1, с. 23-26]. Зверніть увагу, що між скороченням слова "сторінка" (с.) та подальшими цифрами обов'язково ставиться недрукований знак сполучення клавіш *Shift+Alt+Control*, які натискаються одночасно.

Якщо на одній сторінці наводиться кілька посилань на одне й те саме джерело, тоді в другому і наступних посиланнях замість номера джерела пишуть "Там само" і, якщо потрібно, номер сторінки, на яку роблять посилання, наприклад [Там само. – С. 16].

Таблиці

Таблиця суттєво полегшує сприймання тексту, насиченого однорідними відомостями, переважно цифровими показниками. В таблиці матеріал подається систематизовано, цифри висувуються на перший план, слова не повторюються, тому таблиці широко використовують у наукових текстах.

Таблиці включають такі елементи: 1) нумераційний заголовок, в якому вказується порядковий номер таблиці; 2) тематичний заголовок, в якому формулюється зміст; 3) заголовки граф таблиці

(головка); 4) основну частину, яка складається з боковика (або заголовків рядків) і прографки. Вертикальні ряди в таблиці називають графами або колонками, горизонтальні -рядками. Усі графи й повинні мати заголовки. Заголовок графи стосується всіх даних цієї графи, заголовок рядка – усіх даних цього рядка. У правому верхньому кутку над таблицею пишуть слово "Таблиця" і вказують її номер. Знак номера (№) перед порядковим номером не ставлять.

Порядкова нумерація таблиць може бути наскрізною або в межах розділу. Якщо використовується наскрізна нумерація, порядковий номер таблиці складається з однієї цифри: Таблиця 3. Якщо ж таблиці нумерують в межах розділу, номер складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, розділених крапкою: Таблиця 2.4 (четверта таблиця другого розділу). Нижче, посередині, розміщують тематичний заголовок. Він має бути коротким і повністю передавати зміст таблиці.

Якщо в роботі одна таблиця, її не нумерують.

Заголовок таблиці й заголовки граф пишуться з великої літери.

Підзаголовки, які складають одне речення з текстом заголовка, пишуть з малої літери. Колонку з порядковими номерами рядків до таблиці не включають. Підзаголовки, які мають самостійне значення, пишуть з великої літери. Висота рядків – не менше 8 мм. В кінці заголовків і підзаголовків знаки пунктуації не ставлять. Якщо цифрові або інші дані в будь-якому рядку таблиці не наводяться, то в ньому ставиться риска (–). На всі таблиці повинні бути посилання в тексті, при цьому слово "таблиця" в тексті пишуть скорочено, наприклад: "... у табл. 1.2". У повторних посиланнях на таблиці та ілюстрації треба вказувати скорочено слово "дивись", наприклад: "див. табл. 1.3".

Зразок оформлення таблиці надано у дод. І.

Якщо таблиця містить велику кількість рядків, її можна перенести на наступний аркуш. У цьому випадку нумераційний та тематичний заголовки вказують один раз над першою частиною таблиці, а над іншими частинами пишуть слова "Продовження табл." і номер таблиці, наприклад "Продовження табл. 1.2".

Таблицю розміщують після першої згадки про неї в тексті так, щоб її можна було читати, не перевертаючи роботу, або повернувши її за годинниковою стрілкою. У тексті посилання на таблиці подають у скороченому вигляді: табл. 4; табл. 2.3. Винятком є роботи, в яких лише одна таблиця. В таких випадках при посиланні на таблицю в тексті слово "таблиця" подають повністю.

Приклад побудови таблиці:

Заголовок таблиці

Головка	Заголовки граф		
	Підзаголовки граф	Підзаголовки граф	Підзаголовки граф
	Горизонтальні рядки		

Боковик
(заголовки рядків)

Графи (колонки)

Ілюстрації

Основні види ілюстрацій, які можуть бути використані в курсовій роботі, це *рисунок, схема, діаграма, графік, малюнок*. Усі ілюстрації мають бути пов'язані тільки з основним змістом тексту, тому їх розміщують безпосередньо після того, де вони згадуються вперше або на наступній сторінці.

Перелік (список)

У наукових роботах часто використовується перелік. Якщо елементи переліку складаються з коротких речень або словосполучень, їх рекомендується відокремлювати крапкою з комою і писати кожний з нового рядка.

Скорочення

Слід користуватися тільки загальноприйнятими скороченнями слів і словосполучень і писати їх правильно. До скорочень, що не потребують спеціальних пояснень, належать такі:

Та ін. – та інші; див. – дивись; проф. – професор; і т. д. – і так далі; пор. – порівняй; доц. – доцент; і т. ін. – і таке інше напр. – наприклад; акад. – академік; і под. – і подібне. Але слова "та інші", "і так далі", "і таке інше", "і подібне" всередині речення не скорочують.

Оформлення списку використаних джерел та додатків

Список використаних джерел є органічною частиною курсової роботи. Список використаних джерел укладається в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічні описи праць одного автора розташовують за алфавітом заголовків праць (за наявності співавторів прізвища останніх не враховуються).

Усі літературні джерела подаються тією мовою, якою вони написані. Спочатку перераховуються праці мовами з кириличною графікою

(наприклад, українською, білоруською, болгарською, російською тощо), а потім праці, написані мовами з латинською графікою (англійською, німецькою, польською тощо). Бібліографічні описи у списку слід пронумерувати.

Оформлення списку ведеться згідно з правилами бібліографічного опису друкованих творів. Складаючи опис, слід дотримуватися таких вимог:

- 1) дотримуватися єдиної форми написання елементів опису й послідовності їх розташування;
- 2) точно відтворювати відомості про використане джерело.

Додатки мають бути оформлені як продовження курсової роботи й розташовані в порядку згадування в тексті посилань на них. Кожний додаток починають з нової сторінки. У правому верхньому кутку пишуть слово "Додаток" і його порядковий номер без значка №: "Додаток 1", "Додаток 2" тощо. Нижче, посередині рядка, пишуть заголовок, який є обов'язковим елементом додатка.

Якщо в роботі один додаток, його не нумерують.

Рисунки й таблиці, розташовані в додатку, нумерують арабськими цифрами у межах кожного додатку, наприклад: "Рис. д. 1.1" (перший рисунок першого додатка). Зразок оформлення діаграми надано у дод. К, рисунку – у дод. Л.

2.7. Технічне оформлення курсової роботи

Курсова робота повинна бути виконана й оформлена з додержанням вимог до наукових робіт. *Оптимальний обсяг курсової роботи* – 30–35 друкованих сторінок, список використаної літератури – близько 20 джерел.

Курсова робота має бути *надрукована чітко, без помилок і виправлень*. Текст курсової роботи може ілюструватись рисунками, схемами, графіками, діаграмами та таблицями. Всі вони починаються з нової сторінки, а кожен з підрозділів – після закінчення попереднього.

Текст відредагованої курсової роботи слід писати акуратним, чітким почерком або надрукувати машинописним способом чи за допомогою комп'ютера на одній стороні стандартних аркушів білого паперу форматом А-4 (203 x 288 мм або 210 x 297 мм).

Сторінки обмежуються полями: ліве – 25 мм, верхнє та нижнє – 20 мм, праве – 10 мм. Відстань між заголовком і текстом – 15–20 мм. Шрифт – чорного кольору. Щільність тексту однакова по всій роботі. Сторінка повинна містити не менше 28–30 рядків по 57–60 знаків у кожному (з урахуванням інтервалів).

Якщо роботу друкують за допомогою комп'ютера, використовують шрифт Times New Roman текстового редактора Word, розмір 14, з полуторним міжрядковим інтервалом. Сторінки рукопису мають бути пронумеровані. Першою є титульна сторінка, але на ній номер сторінки не ставиться. Нумерація починається з другої сторінки. Цифру, яка означає номер сторінки, ставлять у правому верхньому кутку сторінки без крапки.

Текст основної частини курсової роботи поділяють на розділи та підрозділи. Кожну структурну частину роботи починають з нової сторінки. Це також стосується вступу, висновків, списку літератури, додатків.

Заголовки структурних частин роботи "ЗМІСТ", "ВСТУП", "РОЗДІЛ", "ВИСНОВКИ", "СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ", "ДОДАТКИ" друкують великими літерами симетрично відносно тексту.

Заголовки підрозділів друкуються малими літерами (крім першої великої) з абзацу. Між заголовками і текстом або заголовком підрозділу слід залишати три міжрядкових інтервали. В кінці заголовка крапки не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Переносити слова у заголовку, підкреслювати їх не можна.

Такі структурні частини курсової роботи, як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера, а розділи і підрозділи, як правило, нумерують арабськими цифрами. Крапка після номера розділу ставиться тільки в тому випадку, коли далі йде заголовок. Якщо заголовок розділу пишеться з нового рядка, крапку після номера розділу не ставлять. Підрозділи нумерують арабськими цифрами в межах кожного розділу. І номер підрозділу складається з двох цифр: перша є номером розділу, до якого входить підрозділ, а друга – номером підрозділу. Цифри розділяють крапкою.

В кінці номера підрозділу також ставлять крапку, після якої в тому самому рядку друкують заголовок підрозділу.

Абзацний відступ у друкованому тексті дорівнює 125 мм.

Таблиці та ілюстрації розміщують на стандартних аркушах паперу або наклеюють на них. Підписи та роз'яснення розміщують поряд з ними, на цьому ж боці аркуша.

Після переписування або передруковування рукопису слід вичитати текст і виправити помилки – граматичні, орфографічні й пунктуаційні. Особливо ретельно необхідно вивірити фактичний матеріал, цитати, посилання, бібліографічні дані, слід також упевнитися в тому, що заголовки і підзаголовки у змісті подано в тій самій послідовності й тому словесному формулюванні, в якому вони наводяться в тексті роботи, і починаються на зазначених у змісті сторінках. Знайдені помилки акуратно виправляють. Допускається не більше двох виправлень на сторінці. Якщо їх більше, сторінку слід передрукувати.

Упевнившись, що переписаний або передрукований рукопис не має поміток, плям, а його сторінки розміщені у правильній послідовності, рукопис брошурують і подають для реєстрації на кафедру для перевірки науковим керівником.

Нумерація розділів та підрозділів

Номер розділу ставиться після слова "РОЗДІЛ", після номера крапка не ставиться, потім з нового рядка друкується заголовок розділу.

Підрозділи нумеруються в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між ними ставиться крапка. У кінці номера підрозділу має стояти крапка, наприклад: "2.3." (третій підрозділ другого розділу). У тому самому рядку дається заголовок підрозділу.

Порядок посилань на літературні джерела

Посилання на наукові літературні джерела в тексті наводяться у квадратних дужках []. Це може бути посилання на джерело в цілому або на джерело із зазначенням конкретної сторінки.

Наприклад.

- "У 1917 р. в Україні налічувалося усього 47 зареєстрованих дитячих садків [3, с. 10]".
- "В інструктивно-методичних рекомендаціях МОН України за № 1/9-454 від 02.09.2016 "Щодо організації роботи з музичного виховання дітей у дошкільних навчальних закладах" зазначено мету, основні завдання, форми організації музичного виховання у сучасному ДНЗ[27].
- "Окремі аспекти проблеми виховання працелюбності у дітей дошкільного віку розглядалися в працях вчених II половини ХХ ст. [1–5]".
- "Основні законодавчі та нормативні документи стосовно організації фізичного виховання дітей у закладах дошкільної освіти розміщено на веб-сайті <http://osvita.kr-admin.gov.ua> [10]".
- "Методику діагностування розвитку музичних здібностей дітей дошкільного віку було розроблено, зокрема, Н. Ветлугіною та А. Зиміною [6, с. 25–38; 9, с. 114–130]".
- "Методи та методичні прийоми формування у дітей старшого дошкільного віку математичних уявлень простору висвітлено у статті К. Щербакової [7]".

Цифри у квадратних дужках відповідають порядковому номеру джерела у списку використаних джерел.

Ілюстрації

До ілюстрацій належать *рисунок, схеми, графіки, діаграми*.

Ілюстрації повинні мати назву, яку розміщують після номера ілюстрації. За потреби ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (текст під рисунком). Ілюстрації (схеми, графіки, діаграми) і таблиці варто наводити в роботі безпосередньо після тексту за першою згадкою або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації. Ілюстрацію, більшу за формат А4, враховують як одну сторінку і розміщують у відповідних місцях після згадування в тексті або в додатках.

Ілюстрації позначають словом "Рис." і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій в додатках. Номер ілюстрації складається з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між ними ставиться крапка.

Наприклад:

Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу).

Номер рисунка, його назва і пояснювальні підписи розміщуються послідовно під ним. Якщо в курсовій роботі один рисунок, то його нумерують за загальними правилами.

Наприклад:

Рис. 1.2. Розподіл вихованців старшої групи за рівнями соціального досвіду, набутого за використання засобів театралізованої діяльності

Список використаних джерел

Наукове дослідження завершується списком використаних джерел. Відомості про джерела, що містяться у списку, необхідно давати відповідно до вимог державних стандартів, зокрема: ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання [Текст] : (ГОСТ 7.1–2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – Чинний з 2007–07–01. – К. : Держспоживстандарт України, 2007. – 47 с. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України).

Методичні рекомендації щодо підготовки та редагування бібліографічних посібників у виданнях / [уклад.: П. М. Сенько, О. М. Устіннікова] ; Держ. наук. установа "Кн. палата України ім. Івана Федорова". – К. : Кн. палата України, 2008. – 70 с.

Оформлення вихідних відомостей у виданнях : метод. рек. / уклад. Г. М. Плиса. – К. : Кн. палата України, 2007. – 52 с.

Джерела можна розміщувати:

- в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків (такий спосіб є найпоширеніший та універсальний);
- у хронологічному порядку;
- за послідовністю посилань у тексті.

Авторів з однаковими прізвищами подають в алфавітному порядку їхніх ініціалів; праці одного автора – за алфавітом перших літер назв його праць; праці одного автора з однаковою назвою – за хронологією.

Спочатку наводять літературу, видану кирилицею, далі – латиною і мовами з особливою графікою (за алфавітом назв мов – арабською, вірменською, грузинською тощо). Публікації мовами з особливою графікою подають в українській транслітерації або в перекладі українською мовою.

Крім того є певний порядок розташування літературних джерел: нормативні акти (закони, постанови та ін.); книжкові видання; статті в журналах та інших періодичних виданнях; матеріали з Інтернету.

Основна вимога до використаних джерел – єдине оформлення і дотримання чинного державного стандарту на бібліографічний опис видань (ГОСТ 7.1–84).

Наприклад:

1. Газіна І. О. Методика музичного виховання дітей дошкільного віку навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки "Дошкільна освіта", вихователів дошкільних навчальних закладів та батьків / І. О. Газіна. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. – 196 с. : іл.

2. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років (Проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

www.tnpu.edu.ua – Назва з екрана.

Додатки

Додатки оформляють як продовження курсової роботи на прикінцевих її сторінках, зазначаючи їх у порядку посилань у тексті. Кожний додаток починається з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований вгорі малими літерами з першої великої симетрично щодо тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово "Додатки".

Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад: Додаток А, Додаток Б і т. д. Один додаток позначається як Додаток А.

2.8. Підготовка до захисту та порядок захисту курсової роботи

Після того, як Ви здали курсову роботу викладачеві на перевірку, дізнайтеся, чи допущені ви до захисту. *Захист курсових робіт проходить публічно перед комісією, яка складається з трьох осіб.* До її складу може входити і викладач, під керівництвом якого Ви проводили курсове дослідження. Робота комісії спрямована на те, щоб перевірити якість проведеної роботи студента щодо здійсненого дослідження, з'ясувати його орієнтацію у даній проблематиці та поставити остаточну оцінку. Цей завершальний етап є найбільш відповідальним і важливим для студента. Тому він повинен підготуватися до захисту.

Перш за все, слід коротко *викласти свої думки з приводу таких положень:*

Актуальність дослідження (в чому ви вбачаєте необхідність подальшого дослідження проблеми, яку ви вивчали у вашому курсовому дослідженні).

Об'єкт дослідження: яке саме педагогічне явище Ви вивчали, досліджували; дайте його визначення та назвіть науковців, які його досліджували.

Предмет дослідження: як саме Ви досліджували педагогічне явище, за якими ознаками, показниками; що саме Ви з'ясували; дайте визначення предмету та назвіть науковців, які його досліджували.

Якою була *мета Вашого* дослідження сформулюйте її самостійно, не дивлячись на текст; чи досягли її, чи задоволені Ви результатом.

Назвіть завдання, які стояли перед курсовою роботою, чи всі вони були виконані (якщо не всі з них виконані, то поясніть, з якої причини це сталося).

Назвіть, з *яких розділів складається робота:*

а) як називається I розділ і що саме Ви конкретно виявили при дослідженні;

б) як називається II розділ і на що саме була спрямована Ваша увага при його вивченні;

Назвіть загальні висновки Вашого курсового дослідження та рекомендації щодо подальшого вивчення даного феномену, або ж необхідні практичної дії для розв'язання проблеми.

Коли Ви дали письмові відповіді за таким планом, слід їх упорядкувати і зробити конспект Вашої доповіді перед комісією. Тривалість Вашої доповіді має бути у межах 10-15 хв., тому кожну фразу, вислів ретельно продумайте (тези мають бути короткі і конкретні). Коли Ви впорядкувати свої записи, залишається ще один момент: спробуйте наперед передбачити можливі до Вас запитання з боку комісії. Бажано, щоб на них Ви теж

спробували дати відповідь (усно чи письмово), адже студент теж відчуває і знає, де він має проблеми. Тому слід дещо уточнити, попрацювати ще раз з літературою, яка використовувалася у курсовому дослідженні і ліквідувати прогалини у своїх знаннях.

Таким чином, Ви здійснили необхідну підготовку до захисту курсової роботи. Захист курсових робіт відбувається у окремій аудиторії. Для виступу студенту надається 10–15 хвилин. Після його доповіді члени комісії з'ясовують питання, що виникли стосовно курсового дослідження. Студент має чітко і лаконічно на них відповісти науковою мовою. Після цього комісія проаналізує курсову роботу за визначеними критеріями.

2.9. Критерії оцінювання курсової роботи

Оцінка якості виконання і захисту студентами курсової роботи здійснюється за 100 баловою шкалою з подальшим її переведенням у 4-ри балову національну шкалу та шкалу ECTS (Європейської кредитно-трансферної системи).

Підсумкову оцінку визначає комісія кафедри, що приймає захист курсових робіт. Об'єктами оцінювання є три складові: зміст, оформлення та захист курсової роботи.

№ пор.	Об'єкт оцінювання	Максимальна кількість балів, яку може одержати студент
1.	Зміст курсової роботи	55
2.	Оформлення курсової роботи	10
3.	Захист курсової роботи	25
4.	Стаття	10

Критерії оцінювання змістової частини курсової роботи (0 – 60 балів):

- актуальність теми та її обґрунтування;
- глибина аналізу використаної літератури;
- відповідність змісту роботи темі, меті і завданням та коректність використання понятійного апарату;
- об'єктивність і повнота розробки проблеми;
- обґрунтованість зроблених висновків за поставленими завданнями;

- визначення значущості висновків для подальшої практичної діяльності;
- ступінь самостійності і творчого підходу.

Критерії оцінювання оформлення курсової роботи (0 – 10 балів):

- технічне оформлення роботи;
- мовностилістична грамотність;

Критерії оцінювання захисту курсової роботи (0 – 30 балів):

- уміння чітко та стисло викласти основні результати дослідження;
- уміння аргументовано відповідати на питання;
- використання ілюстративного матеріалу та мультимедійних засобів з метою унаочнення захисту.

У процесі захисту курсової роботи оцінюється глибина знань студента в досліджуваній галузі дошкільної педагогіки, його вміння вести дискусію, обґрунтовувати та відстоювати власну точку зору, відповідати на запитання. Узагальнені критерії оцінювання захисту курсової роботи та деталізовані бальні шкали наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Бальна шкала оцінювання курсової роботи за визначеними критеріями

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки, балів	Критерії оцінювання за бальною шкалою
Оцінювання змісту курсової роботи	0 – 60	
Актуальність теми та її обґрунтування.	0-10	0 – актуальність теми необґрунтована.
		5 – актуальність теми визначена без посилань на нормативні документи дошкільної освіти, доробок науковців, які займалися цією проблемою.
		10 – актуальність висвітлена і аргументована нормативними документами дошкільної освіти і працями науковців.
Відповідність змісту роботи темі, меті і завданням та коректність використання понятійного апарату; об'єктивність і	0-20	0 – понятійний апарат (об'єкт, предмет, мета, завдання дослідження) не сформовано. Зміст роботи не розкриває теми.
		7 – понятійний апарат сформовано, але висунуті завдання частково охоплюють об'єкт і предмет дослідження. Їх

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки, балів	Критерії оцінювання за бальною шкалою
повнота розробки проблеми;		розв'язання не приведе до повного досягнення мети дослідження. Назва деяких параграфів не відповідає змісту. Висновки до розділів мають несамостійний характер.
		12 – понятійний апарат сформовано з деякими незначними неточностями на його основі розроблено зміст, який розкрито у достатньому обсязі. У змісті порушена логіка викладу матеріалу. Розділи завершуються неповними, мало аргументованими висновками.
		15 – понятійний апарат сформовано з деякими незначними неточностями, на його основі розроблено зміст, який охоплює всі визначені аспекти проблеми та розкрито у повному обсязі. Всі частини певним чином пов'язані між собою. Розділи завершуються аргументованими висновками.
		20 – категоріальний апарат розроблено методично правильно та у відповідності з тематикою курсової роботи. На його основі у логічній послідовності розроблено зміст роботи, який розкрито у повному обсязі. Кожен розділ завершується аргументованими висновками.
Глибина аналізу використаної літератури.	0-20	0 – залучені матеріали лише навчальних підручників та посібників. Етика посилань не дотримана, критичні співставлення та узагальнення відсутні
		10 – залучені матеріали навчальних підручників та посібників, періодичних видань. Етика посилань дотримана частково критичні співставлення наявні, але узагальнення відсутні або не обґрунтовані.
		15 – залучені матеріали навчальних підручників та посібників, законодавчих нормативних актів про дошкільну освіту, діючих програм дошкільної освіти та методичних посібників до їх

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки, балів	Критерії оцінювання за бальною шкалою
		впровадження, педагогічних першоджерел, монографій, статистичних збірників та довідників, періодичних видань та мережі Internet. Етика посилань дотримана, критичні співставлення наявні але не всі супроводжені обґрунтованими узагальненнями. 20 – залучені матеріали навчальних підручників та посібників, законодавчих нормативних актів про дошкільну освіту, діючих програм дошкільної освіти та методичних посібників до їх впровадження, педагогічних першоджерел, монографій, статистичних збірників та довідників, періодичних видань та мережі Internet. Етика посилань дотримана критичні співставлення наявні та супроводжені обґрунтованими узагальненнями
Обґрунтованість зроблених висновків за поставленими завданнями.	0-10	0 – висновки відсутні або носять не самостійний характер і не містять результатів за завданнями. 7 – висновки сформульовані за завданнями але носять стислий мало аргументований характер. 12 – висновки сформульовані за завданнями, логічно викладені, чіткі та аргументовані;
Оцінювання оформлення курсової роботи	0-10	0 – текст курсової роботи оформлено з суттєвими порушеннями встановлених вимог. Наявні орфографічні, пунктуаційні та стилістичні помилки.(порушення вимог технічного оформлення і помилки – 10 і більше) 5 – текст курсової роботи оформлено з незначними порушеннями встановлених вимог. Мають місце орфографічні та пунктуаційні помилки.(порушення вимог технічного оформлення і помилки – 5 – 10).

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки, балів	Критерії оцінювання за бальною шкалою
		7 – текст курсової роботи оформлено з незначними порушеннями встановлених вимог. Мають місце орфографічні та пунктуаційні помилки.(порушення вимог технічного оформлення і помилки – до 5) 10 – текст курсової роботи оформлено у відповідності до встановлених вимог. Бездоганна орфографія, пунктуація, стилістика.
Оцінювання захисту курсової роботи	0 – 30	
Уміння чітко та стисло викласти основні результати дослідження	0-10	0 – студент неспроможний чітко та стисло викласти основні результати дослідження. Доповідь не підготовлено. 5 – студент невпорядковано викладає основні результати дослідження. Не демонструє чіткого усвідомлення ролі, значення предмету дослідження. Не визначено практичну значущість зроблених висновків. Норми педагогічної техніки суттєво порушені. 7 – студент спроможний чітко та стисло викласти основні результати дослідження. Демонструє усвідомлення ролі, значення предмету дослідження. Не чітко визначено практичну значущість зроблених висновків. Студент порушує норми педагогічної техніки. 10 – студент спроможний чітко та стисло викласти основні результати дослідження. Чітко визначено практичну значущість зроблених висновків. Витримано всі норми педагогічної техніки.
Уміння аргументовано відповідати на питання.	0-10	0 – студент неспроможний надати відповіді на поставлені питання 5 – студент надає на більшість питань неправильні відповіді або неповні, поверхові, необґрунтовані

Параметри оцінювання	Діапазон оцінки, балів	Критерії оцінювання за бальною шкалою
		7 – відповіді на деякі поставлені питання надано з помилками або неточностями.. Студент сам не спроможний виправити всі неточності та помилки.
		9 – Відповідь на одне питання містила неточність або помилку. Студент сам їх виправив.
		10 – студент надає повні, глибокі, обґрунтовані відповіді на всі поставлені питання
Використання ілюстративного матеріалу та мультимедійних засобів з метою унаочнення захисту	0-10	0 – доповідь не супроводжується демонстрацією ілюстративного матеріалу, мультимедійні засоби не використано
		5 – доповідь супроводжується ілюстративним матеріалом
		10 – використано мультимедійні засоби.

Остаточне оцінювання рівня виконання, презентації та захисту курсової роботи здійснюється за 100-бальною шкалою, що враховує:

1) попереднє оцінювання якості курсової роботи науковим керівником – 0-70 балів;

2) оцінювання захисту курсової роботи – 0-30 балів.

Після чого дані 100-бальної шкали оцінювання переводяться в 4-бальну та шкалу за системою ECTS за критеріями, наведеними в табл. 2.

Таблиця 2

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка за шкалою ESTS	Визначення	За національною системою	За системою НДУ
A	Відмінно – відмінне виконання роботи або відповідь без помилок	відмінно	90-100
B	Дуже добре – виконання роботи з незначними помилками (до 5%)	добре	82-89
C	Добре – взагалі правильна робота, відповідь з кількома незначними помилками (до 10%)		74-81
D	Задовільно – непогано, але з певною кількістю помилок, які не заважають достатньо повному висвітленню питання, відповіді (до 25%)	задовільно	64-73
E	Задовільно – виконання робіт задовольняє мінімальні критерії для позитивної оцінки (до 40%)		60-63
FX	Незадовільно – потрібно додатково попрацювати для отримання позитивної оцінки	незадовільно	35-59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота для отримання позитивної оцінки		1-34

Рішення щодо оцінки курсової роботи оголошується в той самий день, після чого оцінка записується на титульному аркуші курсової роботи та проставляється в екзаменаційну відомість і залікову книжку студента.

3. Орієнтовна тематика курсових робіт з дошкільної педагогіки

1. Виховання старших дошкільників засобами ігрових казкових ситуацій;
2. Наступність у використанні ігрових форм організації діяльності дітей старшого дошкільного віку;
3. Розвиток пізнавальних здібностей дітей старшого дошкільного віку засобами гри;
4. Особливості формування гармонійних взаємин батьків з дітьми старшого дошкільного віку;
5. Особливості підготовки дитини до школи в умовах ДНЗ;
6. Наслідування як психологічний механізм розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку;
7. Розвиток комунікативних вмінь у дошкільників у процесі використання творчих ігор;
8. Особливості формування основ комп'ютерної грамотності у старших дошкільників;
9. Виховання впевненості у собі у дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності;
10. Адаптація дитини до ДНЗ засобами гри;
11. Предметно-розвивальне середовище як чинник педагогічного процесу.
12. Роль гри у вихованні дітей дошкільного віку.
13. Взаємодія ДНЗ і сім'ї у трудовому вихованні дітей дошкільного віку.
14. Дитяча іграшка як засіб виховання дітей.
15. Взаємозв'язок ДНЗ і сім'ї в естетичному вихованні дітей старшого дошкільного віку.
16. Виховання позитивного ставлення до праці дорослих у дітей старшого дошкільного віку.
17. Виховне значення предметно-розвивального середовища в ДНЗ.
18. Виховання працелюбності у дітей старшого дошкільного віку.
19. Соціалізація особистості в ДНЗ.
20. Ігровий осередок як складова предметно-розвивального середовища у старшій групі ДНЗ.
21. Народна пісня як засіб патріотичного виховання дітей дошкільного віку.

22. Шляхи забезпечення рухової активності дітей старшого дошкільного віку.

23. Особливості використання оздоровчих терапій у роботі з дітьми старшого дошкільного віку у ЗДО.

24. Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку засобами лялькового театру.

25. Моральне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами ігор-театралізацій.

26. Розвиток музичних здібностей у дітей старшого дошкільного віку засобами саморобних дитячих інструментів.

27. Патріотичне виховання дітей старшого дошкільного віку засобами народних рухливих ігор.

28. Забезпечення рухової активності дітей старшого дошкільного віку засобами ігор-естафет.

29. Художня праця як засіб виховання працелюбності у дітей старшого дошкільного віку.

30. Організація дитячого туризму у закладі дошкільної освіти.

31. Виховання ввічливості як моральної якості дітей старшого дошкільного віку.

32. Виховання чуйності у дітей старшого дошкільного віку засобами дитячої книги.

33. Гра як засіб економічного виховання дітей старшого дошкільного віку.

34. Розвиток моральних уявлень у дітей старшого дошкільного віку засобами художньої літератури.

35. Виховання усвідомленого ставлення до виконання моральних норм у дітей.

36. Народні казки як засіб морального виховання дошкільників.

37. Особливості виховання у дошкільників поваги до старших.

38. Виховання культури поведінки у дітей старшого дошкільного віку.

39. Використання сюжетно-рольових ігор у вихованні дошкільників.

40. Мовленнєві особливості дошкільників різної статі.

41. Моральне виховання дітей дошкільного віку у педагогічній спадщині С.Русової.

42. Економічне виховання дітей дошкільного віку в ігровій діяльності.

43. Сенсорне виховання дітей у процесі ігор з природним матеріалом..

44. Використання елементів вальдорфської педагогіки у роботі з дітьми дошкільного віку.
45. Виховання у дітей любові до рідного краю.
46. Виховання дітей дошкільного віку на засадах педагогіки С.Ф.Русової.
47. Формування соціальної компетенції дошкільників за системою М.Монтесорі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти України. – К., 2012. – 25 с.
2. Богініч О. Л. Фізичне виховання дітей дошкільного віку засобами гри: Навчально-методичний посібник / О. Л. Богініч. – К., 2003. – 140с.
3. Гогоберидзе А. Г. Дошкольная педагогика с основами методик воспитания и обучения : учебник для вузов / А. Г. Гогоберидзе. – К. : Вид-во "Ліра-К", 2013. – 464 с.
4. Игра дошкольника / Л. А. Абрамян, Т. В. Антонова, Л. В. Артемова ; Под ред. С. Л. Новоселовой. – М. : Просвещение, 1989. – 286 с.
5. Козлова С. А. Дошкольная педагогика : учеб. пособие для студ. сред. пед. учеб. заведений / С. А. Козлова, Т.А. Куликова. – 3-е изд., исправ. и доп. – М. : Издательский центр "Академия", 2001. – 416 с.
6. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля : у 3 ч. – Ч. 2 : Навч. посібник / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. – К. : Видавничий Дім "Слово", 2010. – 360 с.
7. Одаренные дети / Пер. с англ. Д. Линник, А. Мкервали / Под общ. ред. Г. В. Бурменской, В. М. Слуцкого. – М. : Прогресс, 1991. – 376 с.
8. Педагогічний словник / За ред. Ярмаченка М. Д. – К. : Педагогічна Думка, 2001. – 514 с.
9. Піроженко Т. Провідна роль творчих ігор у особистісному розвитку дошкільників / Т. Піроженко, К. Карасьова // Вихователь – методист дошкільного закладу. – 2013. – № 1. – С. 49–53.
10. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка / Т. І Поніманська. – К. : Ліра-К, 2013. – 464 с.
11. Смирнова Е. О. Психологические особенности игровой деятельности современных дошкольников / Е. О. Смирнова // Вопросы психологии. – 2013. – №2. – С. 15–23.
12. Тарасенко Г. С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти : навчально-методичний посібник / Г. С. Тарасенко. – К. : Ліра-К, 2010. – 320 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Кафедра дошкільної освіти

Курсова робота

з дошкільної педагогіки
на тему:

"ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РУХОВОГО РЕЖИМУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ОЗДОРОВЧИХ ГІМНАСТИК"

Виконала: студентка 2 курсу, групи ДО – 21
напряму підготовки : 01 Педагогічна освіта
спеціальності : 012 Дошкільна освіта
освітньо – кваліфікованого рівня: бакалавр

Петренко Дарина Андріївна

Керівник: канд. пед. наук, доц.

Матвієнко Світлана Іванівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____

м. Ніжин – 2018

Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РУХОВОГО РЕЖИМУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ	7
1.1. Характеристика опорних понять з теми дослідження.....	7
1.2. Програмове забезпечення рухового режиму дитини старшого дошкільного віку	12
1.3. Сутність та класифікація оздоровчих гімнастик	15
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	22
РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РУХОВОГО РЕЖИМУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ОЗДОРОВЧИХ ГІМНАСТИК	23
1.3. Використання оздоровчого потенціалу гімнастик в різних формах організації життєдіяльності старших дошкільників.....	23
2.1. Урахування фізичного стану дошкільників при проведенні оздоровчих гімнастик	28
2.3. Забезпечення педагогічного керівництва оздоровчими гімнастиками щодо дотримання рівня рухового режиму старших дошкільників	33
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	38
ВИСНОВКИ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	44
ДОДАТКИ	48

Зразок оформлення вступу курсової роботи

ВСТУП

Актуальність дослідження. У зв'язку із зміною погіршення стану довкілля та соціальних умов життя людей змінилися вимоги до рівня фізичного розвитку й рухової підготовленості дітей старшого дошкільного віку до подальшого навчання у школі. У змісті Базового компоненту дошкільної освіти в Україні, в освітній лінії "Особистість дитини" наголошено на тому, що дитина повинна володіти елементарними знаннями про основні чинники збереження здоров'я, розуміти значення для зміцнення здоров'я і запобігання захворюванням загартування, щоденної ранкової гімнастики, плавання, масажу, фізіотерапії, правильного харчування, безпечної поведінки, гігієни тіла.

У недооцінці фізичної культури дошкільного дитинства криється одна з причин поганої фізичної підготовленості дітей і високої захворюваності. Відомо також, що в школі тенденція погіршення здоров'я дітей з віком посилюється, діти набувають ряд фізичних недоліків і шкідливих звичок. Звідси випливає, що в стінах ДНЗ треба створювати той "перехідний місток" фізичної готовності до школи, щоб першокласник міг витримати суттєве напруження, викликане режимом навчального дня.

Як зазначає О. Силіна, об'єм рухової активності в режимі дня дитини у ДНЗ не перевищує 30%, у той час як для дітей цього віку нормована тривалість повинна становити не менше половини часу неспання. Порушення рухового режиму – а звідси – дефіцит рухової активності по відношенню до необхідної норми відзначає і ще ряд авторів. Так, у дослідженнях В. Мурзи, О. Сухаревої, Л. Волкова, Р. Поташнюк, В. Язловецького та ін. вказано на невідповідність рухового режиму дітей старшого дошкільного віку нормам фізіологічної та рухової активності; О. Дубогай, М. Козленко, О. Козленко та ін., визначили в своїх наукових роботах недостатність уваги вихователів і родини до проблеми рухового режиму дитини; М. Данилевич, В. Лесик, А. Мерлян, І. Петренко, А. Цьось та ін. займалися проблемою використання різних засобів фізичного виховання щодо забезпечення необхідного рухового режиму.

Встановлено, що основними причинами різних відхилень у фізичному розвитку й стані здоров'я дітей є недостатня рухова активність, обсяг якої з кожним роком зменшується саме через недотримання педагогами об'єму рухового режиму. Ця проблема як один із напрямів дошкільної педагогіки досить детально вивчалася М. Аляб'євою, Г. Беленькою, Я. Бердиховою, О. Богініч, Е. Вільчковським, С. Волковою, П. Лесгафтом та ін. Практика і

наукові дослідження показують, що рухова активність дитини дошкільного віку стимулює її всебічний розвиток, зміцнює здоров'я, підвищує працездатність, формує пізнавальний інтерес до діяльності (Є. Аркін, Л. Пензулаєва, Є. Вавилова, Е. Вільчковський, Л. Глазиріна, Т. Дмитренко та ін.).

Аналіз науково-методичної літератури показав відсутність єдиного підходу до організації рухового режиму дня дошкільного навчального закладу (ДНЗ). Так, існують розрізнені рекомендації за змістом (Л. Глазиріна, В. Кудрявцев), кількістю обов'язкових форм занять, обсягом і інтенсивності фізичного навантаження в них (Х. Мілієв, Т. Логвина, Н. Шестакова). На даний час набуто певний досвід забезпечення рухового режиму, перш за все – системою різноманітних форм організації фізичного виховання (щоденні заняття фізкультурою, ранкова гімнастика, рухливі ігри) та ефективними засобами (різними видами ігор, оздоровчими гімнастиками, різноманітними оздоровчими терапіями) (Е. Вільчковський, Т. Дмитренко, О. Кенеман, О. Курок, М. Кистяковська).

Теоретичний аналіз стану практики сучасних ДНЗ, проведений вченими Е. Вільчковським, Н. Денисенко, Т. Дмитренко, О. Дубогай та ін. визначив, що найбільш ефективними засобами формування здорового способу життя у дошкільників оздоровчі гімнастики, такі як: фітболгімнастика, аеробіка, дихальна гімнастика за методиками різних авторів, художня гімнастика, ушу, аквааеробіка, тощо.

Проте, до нинішнього часу створено обмежену кількість наукових робіт щодо використання оздоровчих гімнастик у роботі з дітьми старшого дошкільного віку з метою забезпечення необхідного об'єму рухового режиму, чим обґрунтовується вибір теми даного дослідження **"Особливості забезпечення рухового режиму старших дошкільників засобами оздоровчих гімнастик"**.

Мета дослідження – виявити та теоретично дослідити педагогічні умови забезпечення рухового режиму дітей старшого дошкільного віку засобами оздоровчих гімнастик.

Завдання дослідження:

1. Схарактеризувати опорні поняття теми дослідження.
2. Проаналізувати програмове забезпечення рухового режиму дитини старшого дошкільного віку.
3. Розкрити сутність та класифікацію оздоровчих гімнастик.
4. Обґрунтувати форми, методи і засоби забезпечення рухового режиму дітей старшого дошкільного віку засобами оздоровчих гімнастик.
5. Виявити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови забезпечення рухового режиму дітей старшого дошкільного віку засобами оздоровчих гімнастик.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення рухового режиму дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови забезпечення рухового режиму дітей старшого дошкільного віку засобами оздоровчих гімнастик.

Для розв'язання окреслених завдань використовувалися такі **методи дослідження**:

теоретичні: вивчення педагогічної, валеологічної літератури та періодики з дошкільного виховання; синтез; історико-логічний; порівняння; класифікація; конкретизація наукової інформації.

Теоретичне значення роботи полягає у визначенні особливостей забезпечення рухового режиму старших дошкільників, теоретичному аналізі практики ДНЗ щодо використання сучасних оздоровчих технологій; у виявленні й обґрунтуванні організаційно-педагогічних умов забезпечення рухового режиму дітей старшого дошкільного віку.

Практична значущість роботи полягає у тому, що матеріали дослідження можуть бути використані в межах проведення методичних семінарів у ДНЗ.

Структура дослідження. Курсова робота складається із вступу, двох розділів з підрозділами, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 55 сторінок, з них – 48 сторінок основного тексту. Список використаних джерел охоплює 4 сторінки, 38 позицій. Курсова робота містить 4 додатки.

Зразок оформлення підрозділу та висновків до підрозділу курсової роботи

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РУХОВОГО РЕЖИМУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

1.1. Характеристика опорних понять з теми дослідження

Фізичне виховання дошкільнят – організований процес, спрямований на їхній фізичний розвиток, рухову, фізичну підготовку до творчої життєдіяльності, набуття знань, умінь та навичок з фізичної культури [4, с. 311]. Його пріоритетні завдання – формування, збереження, зміцнення та відновлення здоров'я дітей через комплекс фізкультурно-оздоровчих заходів, з яких визначаються: заняття з фізичної культури, ранкова, гігієнічна, коригувальна гімнастики, фізкультурні хвилинки, динамічні паузи, рухливі ігри, спортивні вправи та ігри, піші переходи, спортивні вечори розваг та свята, дні здоров'я тощо. Усе це становить структуру фізичного виховання.

У світлі сучасних уявлень про здоров'я зростає значення раціонально організованого фізичного виховання людини в процесі його розвитку, так як біологічною основою фізичної культури є рух – найважливіший стимулятор процесів росту, розвитку і вдосконалення організму.

Рухи є основними засобами функціонування живих організмів, вони стимулюють різні життєдіяльні процеси, надають позитивний вплив на них формування [4, с. 311]. Рух, як писав академік І. Павлов, – це головне прояв життя. Діяльність внутрішніх органів направлено на забезпечення роботи м'язів, а тренування м'язів є одночасно і удосконаленням функції інших органів і систем.

Без перебільшення можна стверджувати, що рухи необхідні для нормального росту та розвитку дитини, як і повноцінне її харчування. Фізичні вправи не тільки розвивають і зміцнюють дитячий організм, попереджають різноманітні захворювання, а також є одним з ефективних засобів лікування та відновлення сил дитини після хвороби. Діти, які систематично виконують фізичні вправи, відрізняються бадьорістю, життєрадісністю,

оптимізмом і високою працездатністю як до фізичних, так і до розумових навантажень.

У сучасних дослідженнях відзначається, що в руховій активності людини приховані величезні можливості для розвитку та мобілізації фізичних здібностей, що грають істотну роль в розвитку індивіда і суспільства. У зв'язку з цим нам видається важливим виявити роль рухової активності в процесі життєдіяльності людини.

Рухова активність є складовою здорового способу життя й визначається природною біологічною потребою дітей, ступінь задоволення якої визначає подальший структурний і функціональний розвиток їх організму. Засобами забезпечення рухової активності є фізична культура і спорт, різноманітні системи оздоровлення, що спрямовуються на підвищення рівня фізичного розвитку людини, відновлення її життєвих сил після фізичних і психічних навантажень [3, с. 9].

Рухова активність дитини має певний взаємозв'язок з її фізичним розвитком. Діти більш активні мають кращий фізичний розвиток порівняно з менш активними. Це підтверджується дослідженнями І. Ледовської, Л. Карманової, О. Сухаревої та інших вчених. "Більш висока рухова активність сприяє кращому розвитку, а кращий фізичний розвиток стимулює рухову активність", – писав К. Смирнов [30, с. 313]. Вегетативні функції організму дитини та її руховий апарат також тісно пов'язані. Виділяючи фізичну активність людини як соціально-біологічний феномен, В. Бальсевич, В. Запорожанов, відзначають, що зміст рухової активності людини складає його систематична, мотивована діяльність, спрямована на фізичне вдосконалення. При цьому головним її компонентом є заняття фізичними вправами, в основі яких лежать цілеспрямовані рухи.

У дослідженнях відомих психологів Л. Виготського, О. Запорожця, Ж. Піаже та ін. показана наявність тісного взаємозв'язку між кількістю та якістю рухової активності і проявленням сприйняття, пам'яті, мислення, емоцій у дітей дошкільного віку [3, с. 310].

Необхідний обсяг рухової активності дітей є вирішальною гарантією виховання всебічно розвиненого, здорового підростаючого покоління. Оптимальна рухова активність виконує роль своєрідного регулятора росту та розвитку молодого організму, є необхідною умовою для становлення та удосконалення дитини як біологічної істоти і соціального суб'єкта (Н. Лебедєва, А. Маркосян, І. Мурашов та ін.).

На думку А. Щедриної, під руховою активністю слід розуміти невід'ємний і складний комплекс поведінки людини, що залежить від біологічних і зовнішніх факторів. Н. Фомін, Ю. Вавилов пропонують визначати рухову активність як природну основу накопичення резервів здоров'я людини. А. Маркосян розглядає рухову активність як вирішальний

фактор, що визначає морфологічне і функціональне розвиток рухового аналізатора [38, с. 64].

За твердженнями психологів С. Рубінштейна, Л. Виготського, О. Леонтьєва, О. Запорожця розвиток особистості і вдосконалення рухових якостей відбувається в процесі виховання і навчання при активній діяльності дитини. Для того, щоб виховання було по-справжньому розвивальним, необхідно активізувати діяльність дитини. Звичайно, рухова активність є однією із необхідних умов фізичного розвитку дитини. Рухова активність дошкільника включає в себе різноманітні рухові дії, які виконуються ним протягом дня. Активність дітей пробуджується, організовується та спрямовується дорослим.

За визначенням Е. Вільчковського, *рухова діяльність* – це діяльність, заґрунтована на русі. Як свідчать численні дослідження (О. Аракелян, Н. Денисенко, Л. Карманова, С. Лайзене, В. Назаренко, Т. Осокіна, І. Рауцкіс, В. Шишкіна та ін.) , завдяки достатньому обсягу рухової діяльності діти всіх вікових груп мають добре здоров'я, фізичний розвиток і швидше засвоюють фізичні вправи [4, с. 218].

Перейдемо до розкриття поняття *руховий режим*. За Н. Лурі, руховий режим – це комплекс засобів фізичної культури, який використовується в педагогічному процесі дошкільного закладу в певному обсязі й послідовності [33, с. 115]. Як свідчать численні дослідження (О. Аракелян, Н. Денисенко, Л. Карманова, С. Лайзене, Т. Осокіна, Й. Рауцкіс, В. Шишкіна та ін.), при активному руховому режимі передбачається регулярне підвищення фізичних навантажень протягом дня, підтримується оптимальна збудливість нервової системи, виникає стабільне відчуття фізичної бадьорості. Завдяки достатньому обсягу рухової діяльності діти всіх вікових груп мають добре здоров'я, фізичний розвиток та швидше засвоюють фізичні вправи [1; 2; 3; 15; 17; 37; 38].

Руховий режим є невід'ємною частиною організації життєдіяльності дошкільників у ДНЗ з урахуванням періодизації основних гігієнічних процесів, а також змін у працездатності дітей, активності їхньої діяльності протягом дня загалом та рухової активності. Він є основою системи фізичного виховання дитини у період дошкільного дитинства [22, с. 58].

Особливого значення для активізації рухового режиму та оздоровлення дітей набувають фізкультурно-оздоровчі заходи в поєднанні з нетрадиційними технологіями (ранкова гімнастика, гігієнічна гімнастика після денного сну, фізкультурні хвилини, фізкультурні паузи, спеціальні загартовувальні процедури). За допомогою вказаних заходів усувається стресовий стан, створюється фон емоційної врівноваженості, бадьоре самопочуття і готовність включатися в подальшу навчальну діяльність.

Насичення активного рухового режиму різними видами діяльності і формами її організації збагачує руховий досвід дітей незрівнянно більше, ніж при пасивному режимі. Засвоюються різноманітні рухові навички і вміння, внаслідок чого краще розвиваються фізичні здібності, успішніше відбувається тренування функціональних можливостей. Висока рухова активність не тільки краще задовольняє потребу дітей в рухах, а й забезпечує вищий рівень їхнього фізичного розвитку. При активному руховому режимі передбачається регулярне підвищення фізичних навантажень протягом дня, підтримується оптимальна збудливість нервової системи, виникає стабільне відчуття фізичної бадьорості.

Є. Вайнер висловлює думку про те, що оскільки перебування дітей у колективі дошкільного закладу створює умови для виникнення гострих респіраторних, інфекційних та кишкових захворювань, то на сучасному етапі особливого значення набуває комплексне застосування засобів і методів фізичної культури [4, с. 55].

Отже, *здоров'язбережувальні технології* об'єднують у собі всі напрями діяльності навчального закладу щодо формування, збереження та зміцнення здоров'я дітей і є сприятливими умовами перебування дитини в навчальному закладі. Найбільш уточненою класифікацією технологій оздоровлення знаходимо в роботах Н. Денисенко, де виділено такі типи:

- *здоров'язбережувальні* – технології, які створюють безпечні умови для перебування, навчання та праці в закладі, та ті, що вирішують завдання організації виховного процесу (з урахуванням вікових, статевих, індивідуальних особливостей дитини);

- *оздоровлювальні* – технології, спрямовані на вирішення завдань зміцнення фізичного здоров'я дітей, підвищення потенціалу здоров'я: фізична підготовка, фізіотерапія, аромотерапія, загартування, гімнастика, масаж, фітотерапія, музична терапія;

- *технології навчання здоров'я* – гігієнічне навчання, формування життєвих навичок (керування емоціями, вирішення конфліктів), профілактика травматизму та статеве виховання [10, с. 5].

Гімнастика (грец. *Γυμναστική* [gymnastike], від *γυμνάζω* [gymnazo] – вправлявся, треную; за іншою версією від др.-грец. *Γυμνός* [gymnos] – голий, оголений) – один з найбільш популярних видів спорту та фізичної культури.

Оздоровчі види гімнастики передбачають виконання вправ в режимі дня у вигляді вправ ранкової гімнастики, фізкультури, фізкультхвилинки в навчальних закладах та на виробництві. Існує кілька видів оздоровчої гімнастики:

- гігієнічна гімнастика – використовується для збереження і

зміцнення здоров'я, підтримання на високому рівні фізичної і розумової працездатності, громадської активності;

– ритмічна гімнастика – різновид оздоровчої гімнастики.

Важливим елементом ритмічної гімнастики є музичний супровід;

До спортивних видів гімнастики відносяться: суто спортивна, художня, акробатична, естетична, командна, їх детальну характеристику надано у науковій праці Г. Соловйова [24].

Таким чином, у даному підрозділі відповідно до аналізу проблеми, що вивчається нами було схарактеризовано наступні опорні поняття, якими є: фізичне виховання дошкільників, рухова активність, рухова діяльність, руховий режим, оздоровчі технології, здоров'язбережувальні технології, оздоровчі гімнастики.

Зразок оформлення висновків до розділу курсової роботи

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Проблема збереження та зміцнення здоров'я дошкільників визначається однією з найбільш актуальних для сучасної дошкільної освіти. Від того, наскільки дитина буде мати необхідний рівень фізичного здоров'я, – настільки буде забезпечене її подальше життя, навчання в школі тощо.
2. З метою забезпечення необхідного рівня здоров'я дітей у дошкільному навчальному закладі використовується низка різноманітних форм, методів та засобів фізкультурно-оздоровчої роботи. Їх використання в режимі дня ДНЗ дозволяє забезпечувати необхідний об'єм рухової активності дітей, чергувати навальну діяльність дітей на заняттях з руховою діяльністю; підвищувати життєвий та емоційний тонус дітей після денного сну.
3. Руховий режим – це комплекс засобів фізичної культури, який використовується в педагогічному процесі дошкільного закладу в певному обсязі й послідовності. При активному руховому режимі передбачається регулярне підвищення фізичних навантажень протягом дня, підтримується оптимальна збудливість нервової системи, виникає стабільне відчуття фізичної бадьорості. Завдяки достатньому обсягу рухової діяльності діти всіх вікових груп мають добре здоров'я, фізичний розвиток та швидше засвоюють фізичні вправи.
4. Важливим засобом підтримки рухового режиму дітей є оздоровчі технології. До оздоровчих технологій, які все ширше входять у практику сучасного дошкільного навчального закладу, слід віднести фітболгімнастику, дихальну гімнастику, пальчикову гімнастику, психогімнастику (вправи, ігри, етюди, пантоміми). Для зміцнення фізичного здоров'я дітей і формування в них упевненої красивої постави, створення позитивних емоцій і оптимістичного світовідчуття, як нетрадиційні методи оздоровлення використовують також елементи хатха-йоги, східних гімнастик (ушу, шоуугун) тощо.

Зразок оформлення загальних висновків до курсової роботи

ВИСНОВКИ

Внаслідок вивчення психолого-педагогічної літератури з обраної теми дослідження ми дійшли до таких висновків:

За першим завданням нами на теоретичному рівні було здійснено аналіз наукових джерел, що дало нам змогу схарактеризувати опорні поняття нашого дослідження, якими є:

- *фізичне виховання дошкільнят* – організований процес, спрямований на їхній фізичний розвиток, рухову, фізичну підготовку до творчої життєдіяльності, набуття знань, умінь та навичок з фізичної культури;
- *рухи* є основними засобами функціонування живих організмів, вони стимулюють різні життєдіяльні процеси, надають позитивний вплив на них формування;
- *рухова активність* є складовою здорового способу життя й визначається природною біологічною потребою дітей, ступінь задоволення якої визначає подальший структурний і функціональний розвиток їх організму;
- *руховий режим* – це комплекс засобів фізичної культури, який використовується в педагогічному процесі дошкільного закладу в певному обсязі й послідовності. Існують два види рухового режиму – пасивний та активний;
- *оздоровчі види гімнастики* передбачають виконання вправ в режимі дня у вигляді вправ ранкової гімнастики, фізкультури, фізкультхвилинки в навчальних закладах та на виробництві

За другим завданням нами схарактеризовано програмове забезпечення рухового режиму дитини старшого дошкільного віку. З'ясовано, що проблема забезпечення рухового режиму старших дошкільників знайшла повноцінне висвітлення у таких важливих документах дошкільної освіти як Державний базовий компонент дошкільної освіти в Україні, програм "Я у Світі", "Дитина", "Українське дошкілля". У програмах визначено об'єм рухової активності дітей для кожного вікового періоду, зазначено напрями роботи та засоби підтримки рухового режиму дошкільників у закладі дошкільної освіти. У змісті зазначених програм звертається увага на необхідність повноцінного активного режиму, безпосередньо пов'язаного з режимом дня дітей та окремими питаннями організації їхньої життєдіяльності. Аналіз змісту чинних програм дозволив

з'ясувати, що найкраще питання, пов'язані з використанням оздоровчих гімнастик у роботі з дітьми висвітлені у програмі "Дитина".

За третім завданням нами з'ясовано, що важливим засобом підтримки рухового режиму дітей є оздоровчі технології. Оновлення підходів до виховання дітей дошкільного віку відповідно сучасних освітніх вимог визначило необхідність більш демократичних та цілеспрямованих принципів організації валеологічного виховання. Створення новітніх технологій (технологія М. Єфименка) дозволяє розширити межі суто навчальної або виховної валеологічної роботи обранням нових новітніх форм валеологічної роботи та форм взаємодії з батьками.

До оздоровчих технологій, які все ширше входять у практику сучасного дошкільного навчального закладу, слід віднести фітболгімнастику, дихальну гімнастику, пальчикову гімнастику, психогімнастику (вправи, ігри, етюди, пантоміми). Для зміцнення фізичного здоров'я дітей і формування в них упевненої красивої постави, створення позитивних емоцій і оптимістичного світовідчуття, як нетрадиційні методи оздоровлення використовують також елементи хатха-йоги, східних гімнастик (ушу, шоуугун) тощо.

За четвертим завданням обґрунтовано форми, методи і засоби забезпечення рухового режиму дітей старшого дошкільного віку засобами оздоровчих гімнастик. У практиці сучасного дошкільного закладу оздоровчі гімнастики використовуються при проведенні таких форм роботи як-от: різні види гімнастик, заняття з фізичної культури, яке теж має свої різновиди, в спеціальних оздоровлювальних заходах (валеологічні уроки, хвилинки здоров'я тощо), у спортивних гуртках та на прогулянці. Оздоровчі засоби та технології також використовуються у різних формах роботи зі старшими дошкільниками: на заняттях, святах та розвагах. Широко вони використовуються у різних видах гімнастики, оскільки сприяють зміцненню організму та оздоровленню дітей. Більш позитивний результат використання оздоровчих засобів і технологій матиме при поєднанні кількох різновидів на одному занятті, оскільки сприятиме більшій зацікавленості дітей та зміцнюватиме різні системи організму. Важливим доповненням оздоровчих технологій слугують лікувально-профілактичні засоби, які підтримують належний рівень життєвого тону дитини, унормують її емоційний та психічний стан після активного руху.

За п'ятим завданням нами виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови забезпечення рухового режиму дітей старшого дошкільного віку засобами оздоровчих гімнастик, якими є:

- 1) використання оздоровчого потенціалу гімнастик в різних формах організації життєдіяльності старших дошкільників;
- 2) забезпечення педагогічного керівництва оздоровчими гімнастиками

- щодо дотримання рівня рухового режиму старших дошкільників;
- 3) урахування фізичного стану дошкільників при проведенні оздоровчих гімнастик.

Різні оздоровчі технології необхідно використовувати у практиці ДНЗ у певній послідовності. Вони мають використовуватися в ранковій, гігієнічній, лікувальній гімнастиках, на фізкультурних іграх-заняттях, під час проведення різних видів освітніх заходів. При проведенні оздоровчих технологій слід дотримуватися послідовності та необхідного темпу, а також дозування вправ і фізичного навантаження й відпочинку.

Використання широкого спектру оздоровчих гімнастик в практиці ДНЗ можливе в різних формах організації життєдіяльності дітей, що й визначає забезпечення активного рухового режиму. Важливим доповненням оздоровчих технологій слугують лікувально-профілактичні засоби, які підтримують належний рівень життєвого тону дитини, унормують її емоційний та психічний стан після активного руху.

Забезпечення педагогічного керівництва оздоровчими гімнастиками щодо дотримання рівня рухового режиму старших дошкільників полягає в доборі доцільних видів технологій відповідно тих форм оздоровчої роботи, до структури яких вони будуть включені (гімнастика ранкова, гімнастика після денного сну, прогулянка тощо). Важливим для педагога є забезпечення необхідних умов для проведення оздоровчих гімнастик, у тому числі – створення фізкультурного середовища, відповідного оснащення фізкультурної зали, майданчика тощо. Також від вихователя вимагається ґрунтовне знання сутності техніки кожної з гімнастик, сформованість методики роботи в галузі оздоровчих технологій щодо забезпечення рухової діяльності дітей.

Важливою умовою використання оздоровчих гімнастик у роботі зі старшими дошкільниками є визначення їхнього фізичного стану, оскільки виконання переважної більшості вищезазначених видів роботи потребує від дитини значних фізичних зусиль, має суттєве навантаження на ті групи м'язів (рук, шийно-плечової частини корпусу тощо), які ще не сформовані в дітей. До контролю належать такі види як: візуальне спостереження за станом здоров'я дітей, вимірювання артеріального тиску, проведення проб на дозоване фізичне навантаження, проведення спеціальних заходів лікарсько-педагогічного контролю тощо.

Результати проведеного нами дослідження не вичерпують глибини та важливості обраної проблеми. Подальшого дослідження вимагає розробка питань удосконалення діагностики впливу оздоровчих технологій на фізичний розвиток дітей різного віку.

Орієнтовний зразок оформлення списку використаних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум : навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К.: Видавничий Дім "Слово", 2013. – 448 с.
Два автори	Богуш А. М. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник / А. М. Богуш, Н. В. Гавриш.– К. : Видавничий дім "Слово", 2013.-704 с.
	Котлер Ф. Основы маркетинга. Профессиональное издание / Ф. Котлер, Г. Армстронг. – 12-е издание. – М.: Вильямс, 2009. – 1072 с.
Три автори	Свидрук І. І. Теорія організації : підручник / І. І. Свидрук, Ю. Б. Миронов, О. О. Кундицький. – Львів : Новий Світ-2000, 2013. – 175 с.
	Мескон М. Х. Основы менеджмента : учебник / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – 3-е изд. – М. : Дело, 2000. – 704 с.
Чотири автори	Управління рекреаційними територіями : монографія / [О. М. Гаркуша, В. В. Горлачук, І. М. Песчанська, В. Г. В'юн] ; Акад. екон. наук України, Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв : Іліон, 2010. – 235 с. – С.109-115.
П'ять і більше авторів	Регулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні : монографія / [Г. І. Башнянин, І. М. Бриндзя, А. А. Сельський та ін.]. – Львів : Видавництво ЛКА, 2011. – 208 с.
Без автора	Регуляторна політика та дозвільна система в бізнесі : довід. підприємця / [упоряд. В. Веремчук та ін. ; наук. ред. О. Савчук та ін.] ; Ін-т аналізу держ. та регіон. політики, Волин. облдержадмін., Голов. упр. економіки Волин. обл. облдержадмін. – Луцьк : Гадяк Ж. В. : ІАДП, 2012. – 160 с.
Статті: Один автор Два автори	Жихор О. Б. Роль теорій інновацій та інноваційного розвитку у формуванні регіональної інноваційної політики / О. Б. Жихор // Економіка промисловості. – 2009. – № 1. – С. 132-137.
	Свидрук І. І. Методи та інструменти управління просуванням Інтернет-магазинів / І. І. Свидрук, Ю. Б. Миронов // Торгівля, комерція, підприємництво. – 2012. – Вип.14. – С. 20-24.
П'ять і більше авторів	Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. І. Баторшина [та ін.] //

	Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2007. – № 1. – С. 25-29.
Автореферати дисертацій	Свидрук І. І. Формування систем управління в підприємствах електронної торгівлі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 "Економіка та управління підприємствами (економіка торгівлі та послуг)" / Ірена Ігорівна Свидрук. – Львів, 2007. – 20 с.
Електронні ресурси	Миронов Ю. Б. Сильні та слабкі сторони різних показників надійності банківських рейтингів [Електронний ресурс] / Ю. Б. Миронов // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – 2014. – Випуск 6, частина 5. – С.26-30. – Режим доступу : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_06/260.pdf
	Статистичний щорічник за 2012 рік [Електронний ресурс] / Держ. служба статистики України. – К. : Август Трейд, 2013. – Режим доступу : http://library.oseu.edu.ua/files/StatSchorichnyk Ukraine_2012.pdf . – Назва з екрану.

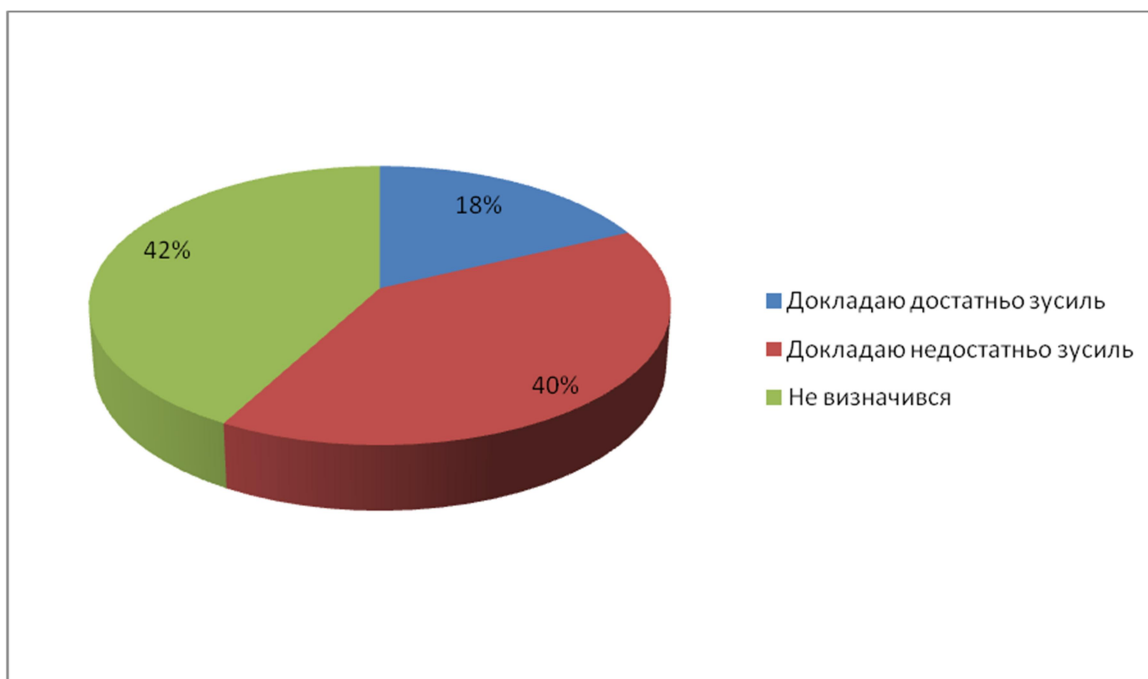
Зразок оформлення таблиці

Таблиця 2.1

Характеристика видів здоров'я

№ п/з	види здоров'я	Характеристика виду
1.	<i>Фізичне</i>	функціонування організму і стан здоров'я кожної з його систем, сила, динамізм, витривалість
2.	<i>Соціальне</i>	сприйняття себе як індивідуума певної статі, взаємодія з іншими людьми, почуття любові, дружби, успіху, групової солідарності.
3.	<i>Психічне</i>	визначає стійкість психіки людини по відношенню до зовнішніх та внутрішніх ситуацій.
4.	<i>Емоційне</i>	самоповага, гарний настрій, здатність розуміти свої почуття та висловлювати їх, розуміти почуття інших.
5.	<i>Розумове</i>	здатність отримувати та аналізувати інформацію і бути спроможним використовувати її задля прийняття рішень
6.	<i>Духовне</i>	стосується наших цінностей у житті, основних філософських основ буття і є стрижнем добробуту людини, її психічного та фізичного комфорту.

Зразок оформлення діаграми

Діаграма 2.1. Результати опитування дітей старшої групи стосовно того, чи докладають вони достатньо самостійних зусиль, щоб вирости здоровими (визначено у відсотках)

Зразок оформлення рисунку

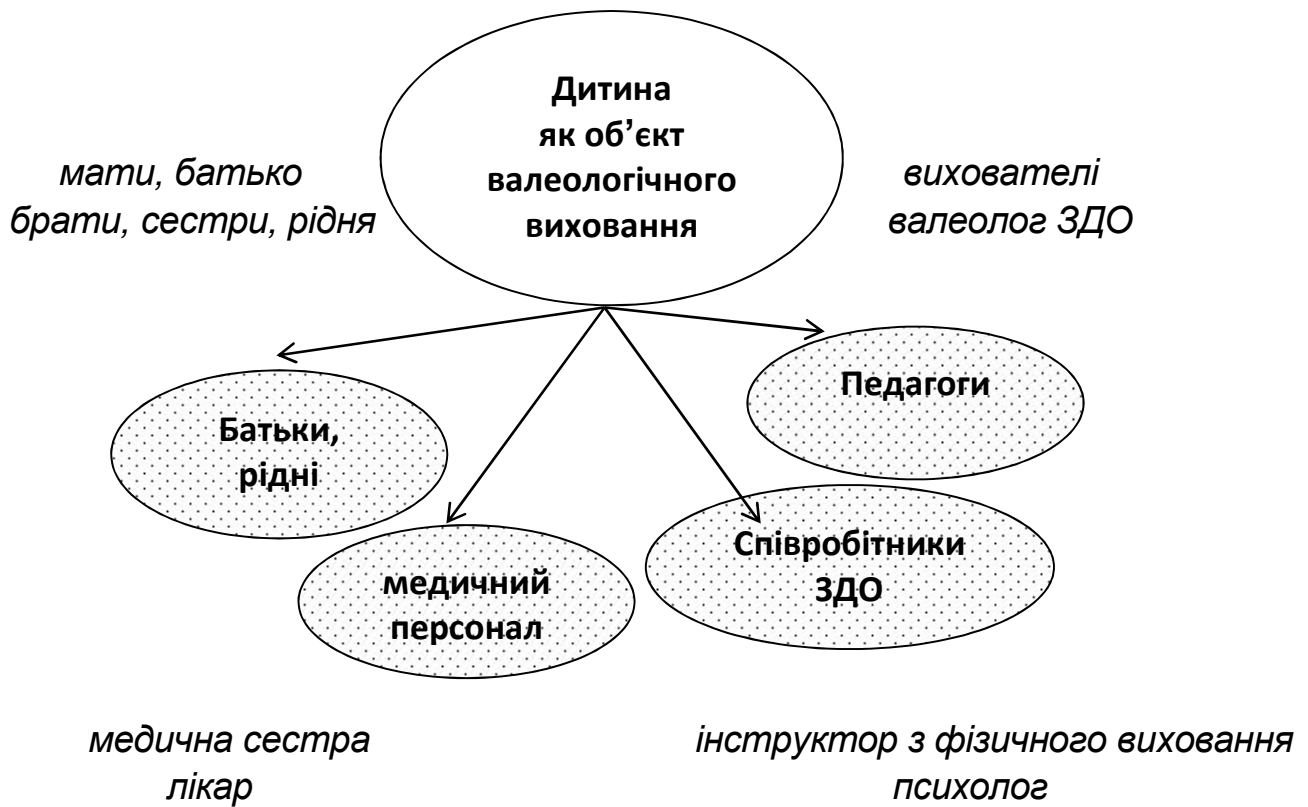

Рисунок 2.1. Суб'єктно-об'єктна структурна модель набуття дитиною старшого дошкільного віку валеологічних знань та умінь

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

Укладачі:

Кононко Олена Леонтіївна,
Пихтіна Ніна Порфиріївна,
Аніщук Антоніна Миколаївна,
Матвієнко Світлана Іванівна,
Пісоцький Олександр Петрович,
Пісоцька Людмила Миколаївна,
Клюшнікова Тетяна Андріївна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ З ДОШКІЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка, макетування – О. В. Борщ

Підписано до друку 12.02.2018 р.	Формат 60x84/16	Папір офсетний
Гарнітура Arial	Обл.-вид. арк. 2,6	Тираж 60 пр.
Замовлення №	Ум. друк. арк. 3,48	

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3^а
(04631)7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
vidavn@ndu.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.